

Zdeněk K. Slabý

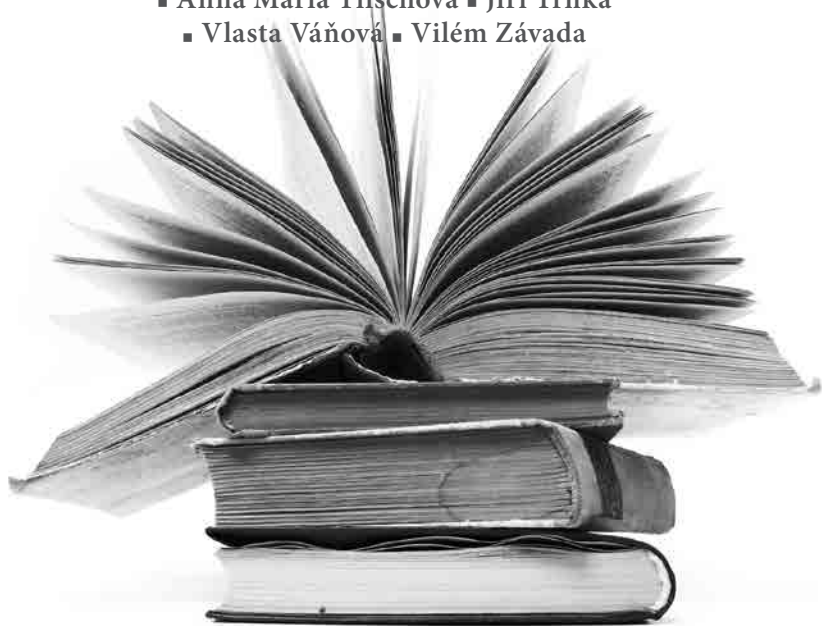
POTKÁVÁNÍ
SETKÁVÁNÍ

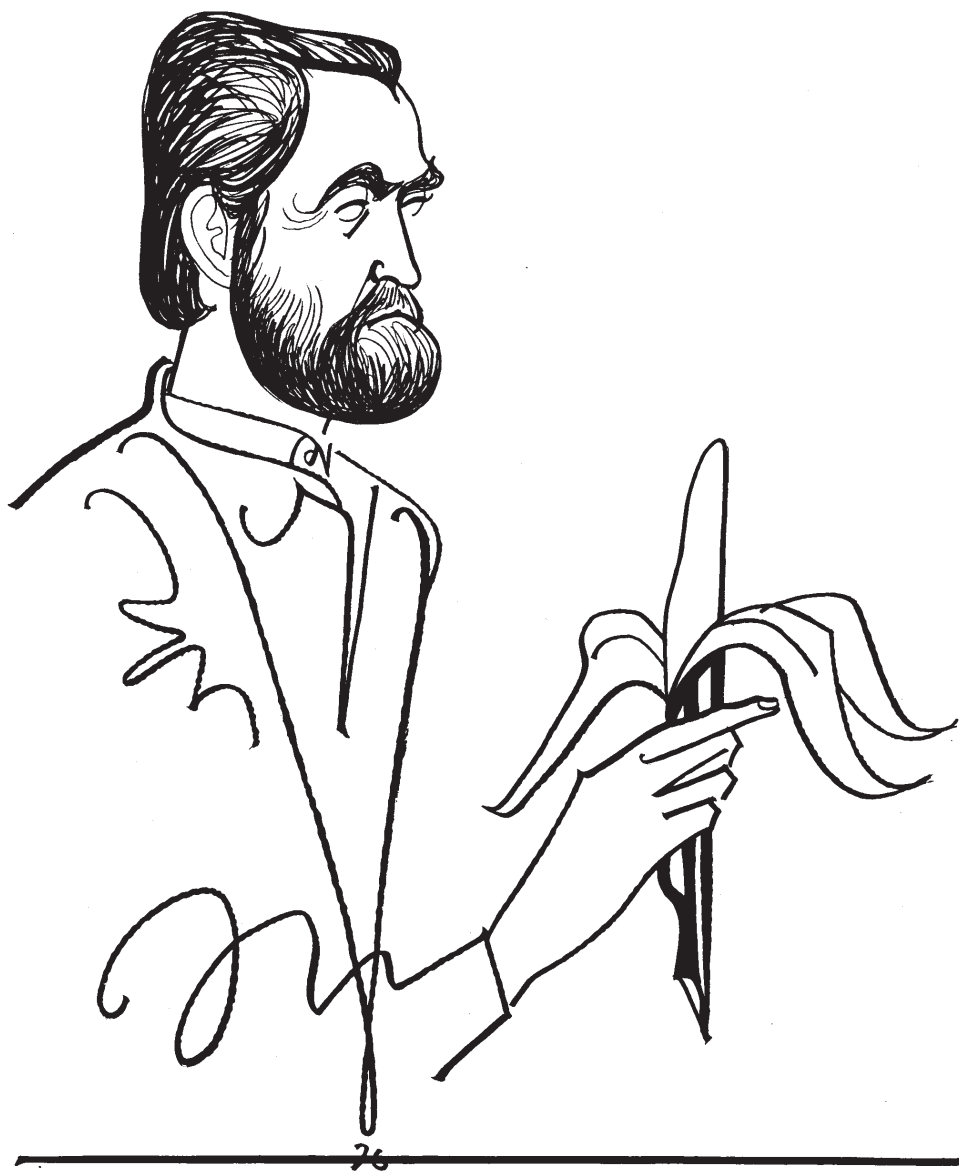

*Listování
v osudech*

Zdeněk K. Slabý
POTKÁVÁNÍ SETKÁVÁNÍ
Listování v osudech

Čingiz Ajtmatov ■ Milan Albich ■ Agnija Barto
■ Eva Bednářová ■ Konstantin Biebl ■ Hermína
Bieblová ■ Marie Vodseďálková ■ Marie Bieblová
■ Václav Čtvrtek ■ Ovsej Driz ■ Karel Dvořák
■ František Halas ■ Mirko Hanák ■ Vladimír
Holan ■ František Hrubín ■ Yoshitomo Imae ■
Karel Janský ■ Karel Konrád ■ Josef Štefan Kubín
■ Hana Kvapilová ■ Nicolae Labiș ■ Alan Marshall
■ Růžena Nasková ■ Vítězslav Nezval ■ Ludo
Ondrejov ■ Radek Pilař ■ Otfried Preussler
■ Marie Pujmanová ■ Dušan Radović ■ Václav
Řezáč ■ Jaroslav Seifert ■ Jan Skácel ■ Zdeněk Slabý
■ Jarmila Svata ■ Ota Šafránek ■ František Tichý
■ Anna Maria Tilschová ■ Jiří Trnka
■ Vlasta Váňová ■ Vilém Závada

Z. K. Slabý v Haďákově karikatuře

Zdeněk K. Slabý
POTKÁVÁNÍ SETKÁVÁNÍ
Listování v osudech
Kompendium vzpomínek – rozhovorů – dopisů – dokumentů

Vydání této knihy podpořilo Ministerstvo kultury České republiky

copyright © Zdeněk K. Slabý, 2015

ISBN 978-80-7511-225-5

ISBN 978-80-7511-226-2 (epub)

ISBN 978-80-7511-227-9 (pdf)

„Čas prvního dětského poznávání není žádnou prostičkou idylou. Je to svým způsobem boj těžký a obtížný, jako je těžký a obtížný celý lidský život.“

(Jaroslav Seifert)

„Bože, co jeden lidský život dá za práci!“

(Konstantin Biebl)

„Mám nechuť pozměňovat úmyslně skutečnost.“

(Vítězslav Nezval)

„Je to obtížné, založit svou existenci na něčem tak vratkém, jako je život!“

(Karel Poláček)

„Psát o sobě je určitě nejněsnadnější. Vždycky se bojíš, že se přikráslíš nebo polituješ.“

(Ovsej Driz)

„Tajemství úspěchu je nepostižitelné.“

(Karl Bruckner)

„I kdybys mnoho let žil, nedokončíš svoji práci.“

(Jan Čarek)

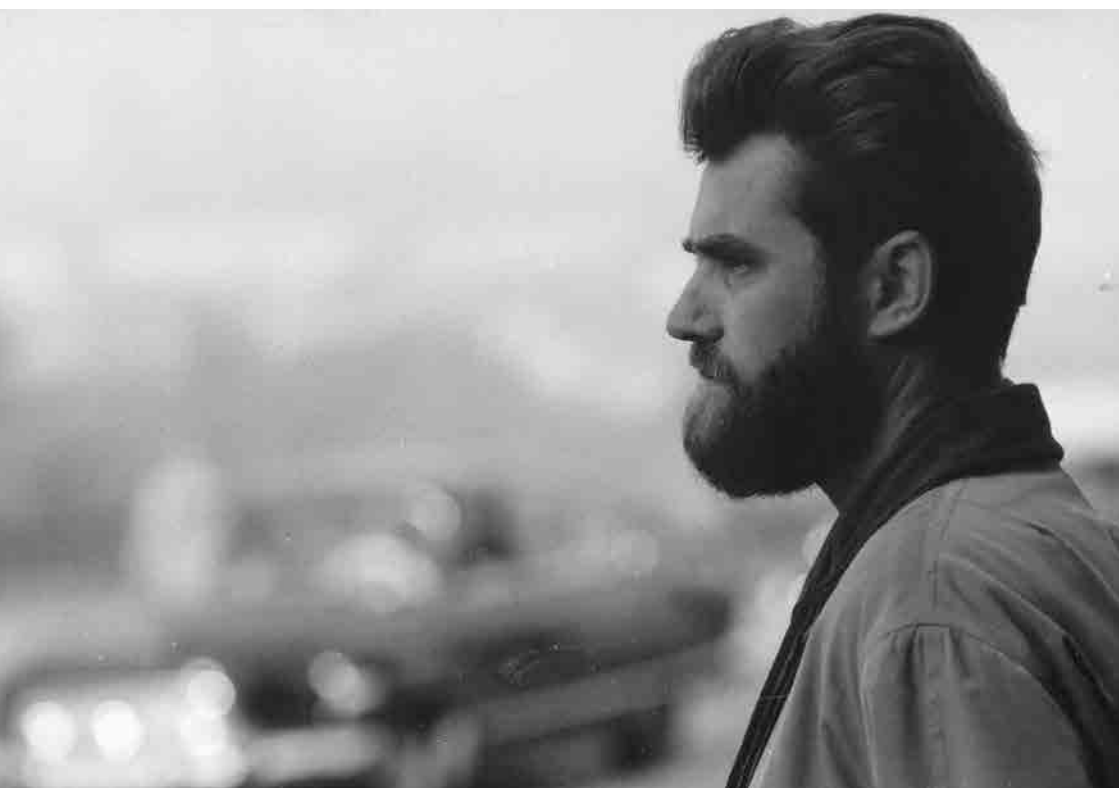
„Postupuj ve stínu, jak nejdéle můžeš. Dostaneš se dále než ti, kteří jdou stále na výsluní.““

(Ota Šafránek)

„Přeji vám svobodný život mezi slušnými lidmi.“

(Edvard Valenta)

Uvedení

Sejde s očí, nesejde z mysli.

Nepočítal jsem s tím, že bych měl někdy psát paměti. Nepočítal jsem s tím, že bych se měl dožít více než sedmdesáti let. Natož osmdesáti.

Ale když už jsem tento věk přesáhl, vyzývali mě moji přátelé, abych vydal svědectví, co a s kým jsem prožil, jak si pamatuji zajímavé lidi, které jsem poznal. A tak jsem se nakonec rozhodl, že útržky oněch let (1930 až 2015), které mi čas věnoval, ztvárním.

Tato kniha Potkávání setkávání má tedy být encyklopedií mé paměti, vzpomínek, dopisů, dokladů, studií, životopisů v kostce, recenzí, lektorských posudků a podobně. Fakt, že jsem dopisy přátel neházel do koše, nýbrž uchovával, nesouvisí se záměrem, že je někdy v takovéto publikaci zveřejním. Prostě má profese (vlastně jedna z mých profesí) literárního historika mi nedovolovalo tato důležitá svědectví zničit, počítal jsem s tím, že je předám do památníku písemnictví.

Každá z kapitol včetně mé vlastní životopisné synopse je jiná, odlišná od těch ostatních, jako jsou odlišní ti, o kterých se zmiňuju, nejsou prostě psána v jedné šabloně. Nejsou epizující, jsou to prostě záblesky vzpomínek, jak mi vytanuly na mysl a byly podepřeny dobovými doklady, aby bylo zřejmé, že nic nechci přikrášlit ani zdevaltovat. Nechci nic zastírat ani vylepšovat. Tato svědectví chtějí přispět k věrohodnému obrazu doby, protože se mi zdá, že dnešní její hodnotitelé leccos pokřívají – nikoli ve zlém úmyslu, nýbrž proto, že ona různorodá období prostě nemohli prožít. Časový odstup bych přirovnal k prostorovému odstupu let dřívějších: ani ti nejlepší moji přátelé ze západních zemí nedovedli přesně pochopit, co jsme v zemi nedemokratické žili, jak jsme na určité situace reagovali, jaká omezení prostě přináší nesvoboda, ať se snažili sebevíc. Hodnotit to, co člověk neprožije na své vlastní kůži, je sice nutné, avšak leckdy ošidné. Přitom si nechci přisvojovat patent na to, že jedině můj pohled na to či ono je ten nejsprávnější, nejpřesnější. Prostě takto jsem zažíval dobu a blízké lidi v ní já a každý i z mých přátel by vše vylíčil možná z jiného úhlu. Připomíná mi to setkání gymnaziálních abiturientů: určité roky, kantory, prožitky si pamatují odlišně. Až průmět různých pohledů může vydat to nejobektivnější svědectví.

Svůj vymezený čas v této zemi jsem žil rád už proto, že jsem jej směl trávit v milované Praze, že jsem poznal fantastické lidi (z nichž píšu pouze o některých, jinak by se počet stránek neúměrně rozrostl, ale to nikoli z restrinkce, prostě o těch zvolených si toho pamatuju víc), že mě obklopovali ti nejbližší z rodiny a přátel.

Původně mělo vyjít Potkávání setkávání ve dvou souběžných svazcích: v československém a zahraničním neboli světovém. Když jsem se dověděl, že na takový projekt zdaleka nejsou finanční prostředky, rozhodl jsem se prolnout domácí a zahraniční kapitoly. Obojí mi totiž bezprostředně souvisí, vždycky jsem se snažil svůj záběr neomezovat pouze na to, co se děje doma, mezinárodní spolupráce se mi jevila jako zcela nezbytná záležitost.

Některé portréty jsou nahozené, jiné se prolínají několika kapitolami. Jde především o Konstantina Biebla, jehož korespondenci jsem rozdělil mezi několik adresátů, a teprve dáte-li si toto

provázání dohromady, pochopíte jeho osobnost i osudovost. Jestliže někde něco letmo zopakují, je to proto, aby i četba každé jedné samostatné kapitoly měla svoji zaokrouhlenost.

Co tedy s těmi zbývajících osudy a co s oním rozšířenějším životopisným sledem? Vždyť v něm schází tolik blízkých přátel, tolik podstatných bodů včetně detailnějšího vylíčení života na fakultě, ve Zlatém máji, v Klubu Albatros, v Japonsku, chybí hodnocení vydaných knížek a podobně. Prostě na něm budu pracovat dál, a pokud se toho dožiju a naskytne se další shoda nakladatele se čtenáři, to znamená, že zájem o další minulostní děje bude skutečně vyvolán, připravím publikaci s mírně pozměněným názvem Setkávání potkávání. A snad i další, protože bych nikoho ze zajímavých lidí, s nimiž se můj osud protnul, nechtěl minout bez povšimnutí.

Mohu pouze zopakovat, že jsem vděčný za to, že jsem směl žít ve stejné době jako Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, Karel Konrád, Ivan Olbracht, Marie Pujmanová, Čingiz Ajtmatov, Agnija Barto, Otfried Preussler, Alexander Matuska a další a další. Budu rád, když se s některými z nich blíže seznámíte už v této knize.

Zdeněk K. Slabý

President Ludvík Svoboda mezi spisovateli na Sjezdu mladých čtenářů

Jednoho dne se otevřely dveře redakce Zlatého máje (sídlili jsme tehdy na Národní třídě v masivním domě, později bohužel zbořeném, poněvadž poněkud vyčníval z vyrovnané fronty okolních baráků), a dovnitř vstoupil Sergej Baruzdin s tmavovlasým mladým mužem, kterého jsem do té doby neznal. Vlastně znal – ale pouze z četby jeho tehdy už téměř světoznámé knížky *Džamila*, milostného příběhu, který se tak markantně odlišoval od budovatelských děl sovětské literatury, která nám byla překládána a předkládána. Byl to Čingiz Ajtmatov (12. prosince 1928 – 10. června 2008).

Sergej mi přinášel článek pro Zlatý máj a já se obrátil k Ajtmatovovi: „Vy pro nás nemáte nic?“

„Nepočítal jsem s tím, že k vám do redakce zavítám.“

„A nechcete nám něco napsat?“

„Nejsem autor dětských knih...“

„Ale jste autor novely o lásce.“

Slovo dalo slovo a Čingiz Ajtmatov přišel do redakce znovu příští den a přinesl rukou psaných *Několik slov o lásce*.

Pochopitelně jsem jeho příspěvek rád otiskl. Zde je:

„Lidé si po generacích předávají své zkušenosti z oblasti hmotné výroby, vědy a techniky. Zdá se mi, že stejně tak je tomu i s hodnotami duchovními a s citovým bohatstvím. Domnívám se, že je velmi důležité vést člověka už od dětství k tomu, aby pochopil, v čem tkví opravdová krása milostného vztahu, aby byl schopen radostně prožít nejnepříjemnější období svého života. Jak hluboký vliv tady může mít literatura! Nemenší význam než vynález parního stroje a elektřiny mají pro lidstvo nesmrtelné literární postavy, od Romea a Julie až po Annu Kareninu a Šolochovovu Aksinju. Literatura může ovlivnit i romanticky nadnesený vztah k lásce i cynicky odmítavý. Závisí to na společenském stanovisku autora, na jeho humánnosti, na schopnosti nacházet v člověku to nejlepší. Sám jako spisovatel nejsem samozřejmě proti zobrazování složitých milostných vztahů a kolizí, ani proti moderní jemné psychologické kresbě a podtextu, které jsou obvyklé zejména u západních spisovatelů. Důležité je, aby tento složitý pohled do lidského nitra přinášel podněty k přemýšlení, obohacoval čtenáře o nové zážitky a činil ho dokonalejším. Roztrpčují mne však knížky, v nichž se autor ponořuje do temných koutů nicotné lidské duše a snaží se vyjimat to nejnižší a nejubožejší, co v ní je, a pak dělá zevšeobecňující závěry – vysmívá se lidské „nestvůrnosti“.

Velmi silně na mne v dětství zapůsobila povídka A. S. Puškina *Kapitánská dcerka*, která se už dávno stala čítankovou záležitostí. Ale sotva bylo od té doby napsáno o lásce něco lepšího a čistšího, něco vhodnějšího pro mladého čtenáře. Někteří moderní spisovatelé hledají v lidech spíše chaos a chorobnost. Přečetl jsem si s chutí Sallingerův román *Kdo chytá v žitě*; velmi si ho cením. Hned nato jsem četl jinou jeho povídku *Věnováno Emě* a litoval jsem, že ji napsal. Je to nezdravý příběh mezi třináctiletou dívkou a mladým vojákem, ani láska, ani přátelství. Povídka ve mně zanechala nejasný, ponurý dojem, asi jako kdybych šel po tmavé „studené“ opuštěné ulici, osvětlené matnou lucernou. Dospělý člověk – natož tedy mladý čtenář – po ní dlouho cítí v hlavě tupou bolest jako po úderu.

Myslím, že naše socialistická literatura píše a bude psát o lásce jinak. O člověku komunistického zítřka bych chtěl psát takovými jasnými barvami, jako bývají za jarních jiter nad čistou a jasnou krajinou.

Od dětství se v lidech pěstuje smysl pro krásno v životě i umění. Učí se rozumět hudbě, malířství, tanci. Domnívám se, že by se měli učit i rozumět lásce, která je jistě jedním z nejvyšších projevů lidského charakteru. Učí je tomu literatura – a to zavazuje všechny spisovatele.

Praha, 9. XI. 61“

Čingiz Ajtmatov v pražské redakci Mateřídoušky s redaktorkou Dagmar Lhotovou a Sergejem Baruzdinem.

Na Ajtmatova upozornil Louis Aragon, když napsal: „Kniha se jmenuje Džamila a její autor Čingiz Ajtmatov. Mám v životě hodně práce, ale nesnel jsem, aby ve Francii zůstalo neznámé toto prosté, ani ne stostránkové vyprávění, jež pro mne zaujímá zcela přirozeně místo mezi příběhy o lásce, jež napsali Shakespeare, Goethe, Dante nebo Emily Brontëová. Zkrátka, mohu-li doufat, že ti, kteří mi naslouchají, se jeden po druhém pustí do četby knih, o nichž jsem mluvil a jimž jsem obětoval část svého života, svého času a svého nadšení, poradil bych jim konec konců, aby začali tímto malým příběhem o záračné lásce muže a ženy na rozhraní kyrgyzských hor a kazašské stepi, aby začali Džamilou Čingize Ajtmatova.“

Baruzdin s Ajtmatovem pak navštívili i redakci Mateřídoušky. Jako ve Zlatém máji, choval se skromně, až ostýchavě, jako by nic nevěděl o své světové popularitě.

A soudím, že jeho příspěvek pro Zlatý máj, napsaný přes noc, neztratil svoji platnost ani dnes. Právě proto jsem ho tu ocitoval.

V českých překladech však vyšly i další Ajtmatovovy knížky jako Labutě nad Issyk Kulem (1963) nebo Novely (1987), obsahující vedle Džamily i Sbohem, trpký život, Bílou loď, Strakatého psa na břehu moře a také autorskou zpověď, ve které najdeme i těchto několik vět: „Literatura musí obětavě nést svůj kříž – pronikat do složitosti života, aby člověk poznal, miloval a úzkostlivě střežil všechno dobré, všechno nejlepší a nejdůstojnější v sobě, v lidech, ve společnosti. V tom vidím právě poslání umění. A zdá se mi, jsem přesvědčen, že tomu tak bude vždycky, donekonečna, protože člověk hledá v umění potvrzení svých nejlepších snah a odmítnutí všeho, co je zlé, nespravedlivé, co neodpovídá jeho sociálním a mravním ideálům. To se neobejde bez boje, bez pochyb a nadějí. I toto asi potrvá věčně. A proto asi věčným úkolem umění zůstane – vyprávět člověku o složitosti a kráse života.“

Pojmem magický realismus označují kritikové Ajtmatovovy knihy Stanice Bouřná, Popraviště a Když padají hory, protože se v nich prolínají mýtická rovina, současnost s reminiscencemi nedávna (jeho otec byl při stalinských čistkách v roce 1937 popraven!) a budoucnost, přičemž naše místo v životě setrvává po boku předků.

V Popravišti hovoří Pilát: „Lidi nic nepoučí, ani kázání v chrámech, ani hlasy z nebe! Budou vždycky následovat svého pána jako stádo pastýře, budou se sklánět před silou a hodnostmi a ctít budou toho, kdo je nejkrutější a nejmocnější ze všech, a budou oslavovat vojevůdce a bitvy, kde krev poteče proudem ve jménu nadvlády jedněch a pokoření a ponížení druhých. To bude považováno za vznešenost ducha, opěvanou, předávanou z generace na generaci, na počest toho se budou třepetat prapory a hlaholit trouby, krev bude kypět v žilách, budou se pronášet přísahy: nevydáme nepříteli ani píď země; a ve jménu národa se budou prohlašovat za nevyhnutelné, lidé budou vychováni v nenávisti k nepřátelům vlasti: ať žije král, a toho druhého zardousíme, srazíme na kolena, ztročíme ho i s jeho lidem a uzmeme jim jejich zem – v tom je přece největší slast života, veškerý smysl lidského bytí odnepaměti...“

Ajtmatov ostře viděl nebezpečí, která lidstvo ohrožují, ale nesmiřoval se pouze s jeho odhalováním, hledal morální jistoty, dorozumění, smír. Jako spisovatel, ale i jako občan a jako politik (byl velvyslancem v několika zemích, v Evropské unii, v NATO a v UNESCO, organizoval Issyckulské fórum ke globálním problémům atd.) I tím je jeho odkaz aktuálnější.

Věnování v českém vydání Džamily (v překladu Stáni Siebertové, s ilustracemi Jitky Kolínské, s úvodem Louise Aragona, Svět sovětů Praha, 1961) zachovávám v originálním znění:

„Očeň intěresnomu borodatomu dětskomu dějatělu – Zdeněku Slabymu na pamjať.

Vaša blagorodnaja rabota i boroda na junom lice vzyvajut uvaženjeje.

Č. Ajtmatov

g. Praga, 25 / X – 61g.“

Když se Janyl Jusupjan Chytyrbaeva, redaktorka Svobodné Evropy, dozvěděla, že vlastním neznámým Ajtmatovův rukopis, navštívila mě, vše si prohlédla a ofotografovala a nakonec se mnou natočila rozhovor pro kyrgyzskou televizi. Pořad způsobil určitý poprask, do Prahy za mnou přijela další novinářka, chtěla, abych ji sdělil podrobnosti o zmíněném setkání, na facebooku se hlásili další Ajtmatovovi obdivovatelé. Uvědomil jsem si, co pro Kyrgyzy tento spisovatel světové proslulosti znamená. A bylo mi trochu líto, že takový vztah k českým literárním velikánům má u nás jen nemnoho lidí.

Milan Albich

Lodi a lodičky, přístavy a vůbec celý ten svět moře, který lze tak těžko postihnout, ale k němuž se můžeme pro jeho proměnlivost a pohyb neustále vracet – to je část malířského světa Milana Albicha. Podstatná část, musím dodat. Je to uhranutí mořem, dálkou, variabilitou. Ale zároveň je to uhranutí snem, který má právě nad mořem tolik prostoru. A lodi a lodičky, parníky, škunery, bárky, plavidla nejrůznějších druhů a nejrůznějších tonáží křížují tímto mořem a hledají přístav, v němž by mohly zakotvit. Což můžeme dát opět do souvislosti se snem, protože snilkové touží-vají po přístavech, alespoň dočasných.

Nevím, kdy a kde vznikl první podnět k této inspiraci, neptal jsem se Milana Albicha. Ale jsem přesvědčen, že to bylo v dětství, které toužívá podobně po dálkách. Korvetní kapitán Milan Albich. Rybář Milan Albich. Nebo snad pirát Milan Albich? Dětské představy bývají v tomto ohledu nevyzpytatelné. A trvalé: vizme, jak dětské představy vplouvají do malířových obrazů.

Někdy stačí pár čar, letmý náznak plavidla, letmý náznak hladiny. Ale těch několik hutných linií má dynamičnost a průraznost. Tušíme, kolika uzlů dosáhne loď za hodinu. Jindy má moře

najednou hloubku, ve které se skrývá nebezpečí. Klid před bouří? Pakliže jsou tu barvy, převládá jednoznačně modrá.

Už dlouho mám ctižádost, k jejímuž naplnění se stále nemohu odhodlat. Chtěl bych napsat pohádku o lodičce, o takové zasněné lodičce, která mnoha nebezpečnostvými prošla, vše přežila a nakonec do svého přístavu slavně došla. Možná, že ji jednou napíšu. Že se mi podaří takovou pohádku napsat. Není to lehké, znáte to: ustavičná proměnlivost, pohyb vln, neprobádané hloubky.

Ale jestli ji jednou napíšu, pak si kladu jednu podmínku: aby ji zilustroval Milan Albich. Byla by to taková zvláštní snivá modrá knížka.

Třeba se nám to jednou povede. A i kdyby mne předešel jiný autor, nebudu žárlit. V tomhle případě přece nejde o mne, ale o ty Albichovy lodičky.

/Psáno po srpnu 1968/

Je třeba si odstupem let k tomu něco dodávat? Snad jenom to, že Milan Albich se narodil 9. června jako já, ale přesně o pět let dříve, že se narodil v Krupině, studoval v poválečných letech u Martina Salcmána, Cyrila Boudy, Karla Lidického a Františka Kovárny a má za sebou dlouhou řadu samostatných výstav. Jeden čas byl grafikem Zlatého máje (ale známe se mnohem dříve) a večerní lámání s ním, to byla vždy bohatýrská setkání, při kterých se nejen rodila podoba každého dalšího čísla časopisu, ale kdy zároveň cinkání vinných sklenek doprovázelo rozpravy o všem možném – od novinek v uměleckém světě (což doprovázelo leckdy i nadšení) až po společenskou situaci u nás (což mnohdy nemělo daleko k znechucení). Ale takový už byl život naší generace.

Alespoň jeden drobný doklad o tom našem lámání:

/Pohled: Dudince – kúpalisko. 3. VIII 67/

Redakce čas.

Zlatý máj

U Libušiných lázní 5

Praha – Pankrác

Pozdrav z dovolené zasilá Milan

V Praze budu už ve středu ráno a počítám s tím, že se bude lámat (začít můžeme asi v 10 h). Hned po příjezdu zavolám. Kdybyste mohli očíslovat a ostříhat sloupce a fotky – byl by náskok.
M. A.

Setkávali jsme se občas i v jeho ateliéru, občas na vernisážích výstav. Jak normalizace nazrávala, tak nás i nasrávala. A Milan nikdy pro rozčilené výrazy nechodil daleko, natož za husákovštiny. Ve výstavní síni poblíž Národního divadla, kde jsme se vídali nejčastěji, jsem ho občas musel mírnit, protože jeho hlas nabýval na síle. A mluvil bez servítků.

Tu pohádku o lodičce už nenapíšu. Z jednoduchého důvodu: protože Milan Albich na jedné z těch svých zasněných lodí jednoho dne odplul do neznáma. To se stalo 26. prosince 2000.

Na mezinárodním setkání spisovatelů a pracovníků literatury pro mládež, které se konalo v Praze v červnu 1964, citovala Agnija Barto z deníku jedné žákyně: „Budu si sem zapisovat myšlenky, až mě nějaké napadnou. Protože dneska mě nenapadlo nic, nebudu nic psát.“ K tomuto zápisu žákyně pak dodala: „A u nás to někdy dopadá takhle: básníka žádná myšlenka nenapadla, ale verše jsou tu, jsou vytištěny. Podobných veršů zná každý z nás velectucty.“

Vždycky si nad básničkou pro děti říkám: A mohla i nebýt? Odpověď lze z veršů vyvodit snadno: jestliže čtenářům neobjevují něco nového, jestliže jim neupřesní pohled, pocit nebo zážitek, jestliže je nepřimějí k zamýšlení či konfrontaci, jestliže jim nesdělují nějaký názor nebo je nevyprovokují k smíchu, mohly věru nebýt.“

Když jsem však přemýšlel, jak charakterizovat bohatou básnickou tvorbu Agnije Barto, dospěl jsem jednoznačně k opaku oněch nic neříkajících veršovanék, o kterých byla řeč: jsou to verše, které nikdy nemají nouzi o nápady, ve kterých se střídá lyrická nálada s žertem a jemným satirickým šlehnutím. Agnija Barto si zřejmě nevymýšlela náměty svých básniček v tichu pracovny, napadaly ji na ulici, při setkáních s dětmi, uprostřed ruchu dětských schůzek. Proto také mohla vytvořit celou galerii dětských typů, nikoli typů vykonstruovaných, nýbrž převzatých ze života a dotvořených i zdůrazněných – tak, aby se v nich děti poznaly a zamyslely samy nad sebou. Mezi těmito typy jsou i malí lakomci, nafoukanci, lenoši, sobci a zlobilové, jak jinak ani není možné, uvážíme-li, že podstatnou složkou díla této básnířky byla satira, ale většinou jsou to živé a veselé děti, které prožívají se zaujetím nějakou závažnou životní událost – s nezbytnou pointou, při níž čtenář vydechne překvapením, zareaguje souhlasem či úsměvem.

Za příznačnou pro styl Agnije Barto považuji například básně První láska. Její třináctiletá hrdinka Iva shledává, že starší sestra se zamilovala; okamžitě se rozhodne, že ji bude následovat:

„Ve škole dnes nezazívá,
vrhá pohled ostříží,
všechny kluky obhlíží:

Vovka?

Kdepak hromotluka!

Jirka je zas jako lunt,
samá noha, samá ruka.

Igor?

Kdepak! To je špunt.

Váňa je zas jako slon.

Co Aljoša?

To je on!“

Když učinila tento výběr, dává se do akce:

„V zeměpise opakují:

Volha, Amur, Ob, Om, Don...

Iva však co nejtíšeji

šeptá si: Můj Alexeji...

Přitom každý z třídy ví, že
Aljoša se holek bojí
jak čert kříže.
Tak se bojí!
Ale Iva
celá divá
nenechá ho na pokoji.
Aljoša to nepochopí:
Iva chvilku oči klopí,
hned se zeptá: „Nemáš gumu?“;
v šatně jako bez rozumu
podává mu přšiplášt...“
Vše spěje k rázné pointě:
„Čert ji vem! Hrom do ní prašť!
Holka jedna pitomá,
Když to chtěla, ať to má!
Dal jí jednu za uši...“
Což to k lásce přísluší? –
Inu, od začátku již
je s tou láskou jenom kříž.“ (Překlad: Jiří V. Svoboda)

Nad podobnými básničkami se nedivíme, že Barto ještě na gymnáziu psávala satiry a epigramy, jak se o tom zmiňuje ve své monografii Agnija Barto z roku 1951 Boris Solovjev a jak to ostatně dokládá i ona sama ve své „zповědi“. Byl to zřejmě dar ostrého vidění a přesné charakteristiky, který měla Barto už od mládí. Proto také její verše nečtou pouze děti kolem devíti let, ale i mnohem starší. Tak trochu polemicky na adresu těch, kteří malým čtenářům nabízejí jenom přírodní selanku, ostatně básnička říká: „Děti výborně rozumějí žertu, posměchu, ironii i epigramu, stejně jako pochopí ostrý satirický tón.“ Pro osobitost svého pohledu a živou básnickou formu měla v plejádě nejznámějších ruských básníků (vedle Maršaka, Čukovského a Michalkova) své výrazné místo.

Ve své brožůře Velká poezie pro malé, která vyšla v Moskvě roku 1963, uvedla Barto základní předpoklady, jaké by měla mít poezie pro děti: hlubokou myšlenku, zajímavý záměr a syžet, prostotu a přesnost slovního vyjádření, stručnost (čímž je míněn opak zdouhavosti), věrnost zvolenému rytmu a opodstatněnost vybočení z něho, živost, dětskou intonaci, bohatství rýmů (včetně rýmu vnitřního, kalamburického a asonance), schopnost vyvolat v čtenáři živé pocity. A ještě něco: „Styk s dětmi nás přesvědčuje, že básník, píšící pro děti, musí mít zvlášť vyvinutý cit pro současnost, protože píše proto, aby formoval charakter člověka budoucnosti.“

Podobně formulovala své zásady, i když mi v roce 1959 poslala svůj příspěvek do ankety Zlatého máje a zmínila se v něm o sobě: „Psát o vlastní tvorbě je těžké. Nejvíce mě zajímá psychologie našich dětí, neobyčejné spojení dětské bezprostřednosti a hloubky otázek. Mám za to, že na morální náměty je třeba mluvit s dětmi živě, vesele, s důvěrou v dětský rozum i obrazivost. Jsem proti vyloženému poučování, jsem pro morálku, kterou musí čtenář sám nacházet. Tady se dá hodně udělat humorem a satirou. Těchto prostředků sama často používám.“

Když jsem si pořizoval bibliografii Agnije Barto ještě v první polovině 70. let minulého století, zjistil jsem, že celkový počet jejích knížek už tehdy dosáhl více než šesti set titulů – samozřejmě včetně nejrůznějších sborníků a výborů a včetně jejích Sebraných spisů. K tomu by bylo třeba

připočít její práci veřejnou: byla předsedkyní sekce literatury a umění pro děti při Svazu společností přátelství a kulturních styků se zahraničím, členkou redakční rady časopisu Murzilka a členkou ediční rady nakladatelství Dětskaja literatura. Avšak úctu si nezasluhovala pouze rozlehlost jejího díla a její práce, ale i zaujetí, s jakým se do každé činnosti pouštěla, neustálá schopnost regenerace, živé reakce na lidi a události. Byl jsem toho svědkem při onom zmíněném mezinárodním setkání, ale i leckdy jindy: Při Bienale ilustrací Bratislava, kde si našla čas pro vážné a zevrubné diskuse s profesorem Klausem Dodererem a se mnou o možnostech mezinárodní encyklopedie dětské literatury, kterou jsme tehdy ve Zlatém máji připravovali (a jejíž realizaci jako mnohé jiné plány překazila husákovská „normalizace“), při přátelské besedě s pracovníky nakladatelství Albatros v moskevském Domě družby v září 1975, kdy dokázala lapidárně a výstižně představit přítomné spisovatele, ilustrátory a kritiky, v osobních rozhovorech. (Dobře znala mou knížku Tři banány v ruském překladu i kreslený film, který byl v Moskvě podle ní natočen. Když mě představovala přítomným ruským autorům, nejen že se o tom zmínila, ale napůl vážně a napůl žertem předpověděla, že na podkladě této knihy vznikne určitě ještě loutkohra a opera. Po letech jsem dostal jakýsi dopis, v němž mě kdosi žádal o svolení hru pro loutky i operu vytvořit, jenomže o jejich provedení jsem pak už v nastalém chaosu kolem rozpadu Sovětského svazu nedostal nejmenší zprávu.)

S tímto zaujetím rovněž několik let připravovala pořad rozhlasové stanice Maják, který se jmenoval Najít člověka a ve kterém organizovala setkání lidí, vzájemně ztracených za válečného běsnění: rodičů s dětmi, sourozenců a příbuzných, kteří byli od sebe odtrženi při bombardování nebo za spěšných evakuací nebo kteří byli zavlčeni do nacistického Německa a ztratili stopu svých nejbližších. Na první pohled vypadala tato snaha po více než dvaceti letech předem marná; a přece se jejímu úsilí za spolupráce všech zainteresovaných podařilo dát dohromady tisíce rodin. Bylo to opět svědectví nejenom o její houževnatosti, nýbrž i jejím zájmu o člověka a jeho štěstí: Kniha se stejným názvem – Najti člověka, která rekapitulovala výsledky rozhlasové relace a ve které se promítla řada lidských osudů, bystře a živě zachycených, měla obrovský čtenářský ohlas v mnoha zemích. U nás jsme alespoň mohli vidět její filmové ztvárnění.

V té knížce, která vyšla v moskevském nakladatelství Chudožestvennaja literatura roku 1969, autorka pouze nerekapitulovala snůšku faktů, sledovala tu se zaujetím jednotlivé osudy, hledala v jednotlivých příbězích v souladu s jejich nositeli pravdivost dějů i v psychologickém a uměleckém slova smyslu, takže se stránky knihy čtou jako sled drobných novel se zápletkami téměř detektivními. Používala autentických citátů z dopisů a telefonických rozhovorů, avšak každý jednotlivý případ domýšlela, usilovala o postižení charakterů, chtěla se dovědět, co bylo dál, protože setkáním odloučených jejich život pochopitelně nekončil. Ne vždy mohli rodiče a děti žít po tak dlouhé době spolu, ale – jak napsala jedna matka: „lepší je ztratit živou dceru než mrtvou“.

Obdivuhodné je, jak se spisovatelka dovedla vyvarovat stereotypnosti, která samozřejmě hrozila, protože příběhy ztráty a shledání jsou si až na detaily podobné. Především zvolila ty případy, které byly typické a zároveň odlišné, různorodé. Kromě toho však vetkala do osnovy knihy různé vzpomínkové pasáže, cestovní zážitky, úryvky z korespondence, záznamy o setkáních s lidmi atd., takže knížka jako celek je nesmírně pestrá, osciluje mezi pláčem a úsměvem, mezi záznamy tragédií, autorkou prociťtěných, a veselými, až anekdotickými peripetemiemi, v nichž se vysmívá drobným lidským nedostatkům nebo se nad nimi usmívá (nezapřela svůj sklon k satíře). Jsou tu i pasáže filozofické, uvažující o smyslu života, o rodinném soužití, o vztahu rodičů a dětí; někdy tyto úvahy zůstávají skryty v podtextu příběhu, ale jsou tu, provokují a nutí k zamyšlení.

Když autorka dělala poslední korekturu knihy, připsala, že počet těch, kteří se prostřednictvím rozhlasové relace našli, stoupl na 420. Když jsem s ní pak hovořil v Bratislavě na zmíněném

Bienale, uvedla, že jich je už 899. Stalo se tedy něco, co málokdo čekal. Podařilo se na uplynulém čase vyvzdorovat návrat blízkých.

Agnija Barto vypadala na první pohled ve větší společnosti – při literárních konferencích či sympoziích – autoritativně, když jsem však měl možnost ji poznat blíže, pochopil jsem, že to byla ve skutečnosti citlivá a laskavá žena, plná porozumění pro druhé. A dost možná, že jsem to mohl poznat lépe nežli její mladší ruští kolegové – vzhledem k tomu, že jsem nepodléhal oné striktní hierarchii, jaká panovala nejen ve stranickém aparátu, ale i v někdejších svazu sovětských spisovatelů. Při všech setkáních s ní, ať to bylo v Moskvě, v Praze nebo Bratislavě, jsem si uvědomoval, jak její přítomnost okamžitě prozářila celé okolí. Vždy byla plna zájmu o lidi, s nimiž hovořila. A lidé se také tak k ní obraceli: jako k někomu, komu se mohou svěřit, kdo není hluchý k záležitostem ostatních. Kdo může pomoci.

„Víte,“ svěřila se mi při podobné příležitosti, „já mám jednu ohromnou výhodu. Když někam přijdu, tak tam všichni buď četli moje verše v dětství, nebo je četli se svými dětmi či vnoučaty. A tak mě vždycky přijmou a snaží se mi vyhovět, když za něco oroduju. V tom je taky síla poezie...“

Dokázala si vždy „najít člověka“ a objevit jeho kladné stránky. Přestože věděla, že „radost se nedostavuje podle plánu“, byla vlastně bytostná optimistka a dovedla nacházet v životě to hezké. Možná, že to souviselo i s její reakcí na otázku, položenou při jedné besedě: „Ptáte se, jak píšeme? Jako byste se ptali, jak dýcháme.“

A stárnutí? I na ně znala odpověď: „Ve verších téměř každého básníka se začíná s léty ozývat stesk po odešlém mládí. Avšak já od sebe zaháním všechny lyrické vzdechy, vždyť moji čtenáři – děti – nemají včerejší den, mají vše před sebou, všechno, dnešek i zítřek. Verše, které pro ně píšeme, musí být neustále mladé. Kdyby ses, dětský básníku, soustředil na to, že „Všechno minulo, tvé mládí zmizelo“, je konec s tvým psaním... Ne, básník, písař pro děti, má docela jiné své lyrické „já“.“

Připomínku si však zaslouží i Překlady z dětštiny, ve kterých Agnija Barto přetlumočila myšlenky dětí z jedenadvaceti zemí – věrna své myšlence internacionalismu, s nímž je třeba začít právě u těch nejmenších. Ocituji alespoň výrok českého chlapce, který je tu zaznamenán: „Mámo, dal jsem ti papírové srdíčko. Dělej si s ním, co chceš. Můžeš si ho vzít na procházku, malovat si na ně. Ale raději do něj nepiš nic. Ať moje srdíčko zůstane čisté!“

Z dopisů Agnije Barto

„Vážený soudruhu Slabý!

Prosím, abyste mne omluvil, že jsem Vám dosud neodpověděla na Váš dopis. Celé tři měsíce jsem byla v nemocnici – vedle svého těžce nemocného muže. V srpnu zemřel.

Jakmile pocítím, že zase mohu něco dělat, odpovím na Vaše otázky.

Srdečný pozdrav.

Agnija Barto“

„Vážený soudruhu Slabý!

Namísto „zpovědi“ Vám posílám Pár slov o sobě. Vyberte si, prosím, co shledáte zajímavým...

Se srdečným pozdravem

Agnija Barto

Agnija Barto

Moskva, 28. prosince 1970

Narodila jsem se v Moskvě 17. února 1906, tady jsem chodila do školy a dospěla. Snad první dojem mého dětství byl vysoký hlas kolovrátku za oknem. Dlouho jsem toužila chodit po dvorech a točit klikou kolovrátku, aby ze všech oken vyhlíželi lidé, přilákaní hudbou.

Jasně si pamatuji zvonění koňských kopyt na mokré kamenné dlažbě; to bylo při první vyjížděce drožkou. Co se mi ještě vrylo do paměti: silné, pronikavé úderý hromu, třesu se strachy, bojím se, že přichází „konec světa“, o kterém jsem slýchala od chůvy. Zvláště si pamatuji na chůviny rozmluvy s bohem. Sedala na stoličce v kuchyni a ustavičně bohu něco vyčítala a domlouvala mu. Nemohla bohu odpustit smrt svého mladšího bratra Váněčky. „Panebože, k čemu ti bylo toho chlapce zapotřebí?! Kdyby sis vzal nějakého starce!“ vykřikovala žalostně.

S bohem rozmlouvala chůva po celý svůj život. Za Velké vlastenecké války už to byla vetchá stařenka, ale neustále vyčítavě potrášala svou úplně šedou hlavou:

„Pořád kosiš mladé lidi? Potřebuješ mladé? Kdyby sis vzal mne, starou... Ale nemysli si,“ přisně ho upozorňovala zvýšeným hlasem, „na podzim neumřu! Vezmi si mě, kdy chceš, ale do bláta si nelehnu.“

Velice drahé jsou mi vzpomínky na otce. Můj otec Lev Nikolajevič Volov byl zvěrolékař a miloval svou práci, v mládí jezdil na Sibiř bojovat s vzhřívkou. Ještě teď zřetelně slyším otcův hlas, jak mně jako docela malé přednášel Krylovovy bajky. Měl Krylova velmi rád a znal téměř všechny jeho bajky z paměti.

Nějaké stařenky ze Společnosti ochrany zvířat z neznámých důvodů otce obdarovávaly kanáry, otec je nosil domů a vyžadoval, abych se o ně starala. Jenže kanáři u nás tak rychle hynuli, že je otec ani nestačil prohlédnout. V slzách jsem na dvoře pohřbívala jednoho kanára za druhým.

Pamatuji si, jak mi otec ukazoval písmena, učil mě číst nad knížkou Lva Tolstého, vytištěnou velkým písmem. Tolstoj otce okouzloval po celý život, četl ho znovu a znovu. Příbuzní říkali žertem, že mi otec dal knížku Jak žije a pracuje Lev Nikolajevič Tolstoj, když mi byl sotva rok.

Verše jsem začala psát v útlém dětství, v prvních třídách gymnázia, a věnovala jsem je především zamilovaným „růžovým markýzám“. Nu což, básníkům je souzeno, aby psali o lásce, a já zaplatila tomuto tématu daň, když mi bylo jedenáct let. Je ovšem pravda, že už tehdy zamilované markýzy a pážata, usídlivší se v mých sešitech, zatlačovaly epigramy na učitele a kamarádky.

Hlavním posluchačem a kritikem mých veršů byl vždycky otec. Chtěl, abych psala „správně“, to znamená, abych přísně dodržovala určené metrum básně, jenže v mých verších se jako naschvál střídal rytmus i rýmy. (Zřejmě to diktovala vnitřní nutnost, jenže otec to z mé strany považoval za tvrdohlavost.) O tom, zda je možné měnit metrum, jsme se s otcem dohadovali dlouhou řadu let, a pouze jednou se mnou souhlasil.

Jedné lednové mrazivé noci, kdy Moskva celá strnula zármutkem, jsme s otcem šli v proudu lidí k Sloupové síni. Zemřel Lenin... Nazítří jsem otci recitovala verše, věnované Leninovi. Pravda, byly hrozně slabé a ani zdaleka nevyjadřovaly to, co jsem cítila. Začínaly takto:

Nezapomenu nikdy na tu noc –

zdvihli se lidé z měst a dědin...

Všichni jdou smutečným pochodem.

Zemřel Lenin.

Otec řekl: „Prosím, tady můžeš porušit rytmus, protože chceš vyslovit, že se ti zadrhl hlas.“

Později mi literární kritici vyčítali, že někdy příliš volně střídám metrum básně. Ale za léta své práce jsem si pro sebe toto právo vydobyla. Změna metra někdy pomáhá vzbudit u čtenáře, zejména mladého, novou pozornost, nový zájem o obsah. Je ovšem nutné, aby byla zachována hudebnost básně, rytmická kázeň.

To, abych se vážně zabývala literární prací, mi poradil Anatolij Vasiljevič Lunačarskij. Přijel k závěrečným zkouškám na choreografickou školu, kterou jsem absolvovala, protože jsem se chtěla stát tanečnicí. Po zkouškách uspořádali studenti kulturní program. Recitovala jsem při Chopinově hudbě svou velice dlouhou báseň Smuteční pochod a dbala jsem přitom, abych zaujímala odpovídající tragickou pózu. Když mi potom řekli, že Lunačarskij při mém výstupu jen s námahou potlačoval úsměv, hrozně jsem se urazila. Za několik dní si mě Anatolij Vasiljevič pozval do lidového komisariátu osvěty a řekl, že pochopil, když slyšel můj Smuteční pochod, že budu určitě psát... veselé verše. Dlouho a srdečně se mnou hovořil a sám mi napsal na kousek papíru, jaké knížky bych si měla přečíst. To je jeden z největších zážitků mého mládí.

Když jsem v roce 1925 poprvé přinesla do Státního nakladatelství své verše, redaktor mě poslal do oddělení dětské literatury. To mě udivilo a přivedlo do rozpaků.

V prvních letech literární práce jsem měla nemálo pochybností: jestli už by nebyl čas stát se „dospělým básníkem“. V té době se totiž mnozí kritikové, ba i spisovatelé, dívali na poezii pro děti jako na druhořadou literaturu. Ale měla jsem to štěstí, že jsem se na prvním svátku dětské knihy setkala s Majakovským. Všichni moskevští básníci byli pozváni, aby o tomto „dnu knihy“ recitovali své verše mladým čtenářům, ale z „dospělých“ neočekávaně přijel pouze Vladimír Majakovskij. Přednášel své básně na otevřené scéně v Sokolnících. Byl tak rozčilený! Co jim má přednést? Porozumí mu? Z jeho vzrušení bylo zřejmé, jak vážně bere sovětské děti. Děti mu porozuměly a přijaly ho od prvního slova, jeho verše a dar přednesu mu získaly srdce všech. Po svém vystoupení byl Majakovskij nadšený a hovořil o tom, že naše děti potřebují úplně novou poezii, která se bude obracet k dítěti – příštímu občanu. Setkání s Majakovským mi objasnilo odpověď na mnohé otázky.

Roku 1933 vytvořil A. M. Gorkij komisi pro studium dětské literatury. Jejímí členy byli i mladí spisovatelé. Já jsem dostala za úkol napsat referát o stavu dramatické práce pro děti. Alexej Maximovič si našel čas a pozval mě k sobě domů, na Malou Nikitskou. V nevelké pracovně, zaplněné skříněmi s knihami, seděl Gorkij u psacího stolu. Mně se zdálo, že jeho veliký psací stůl je téměř prázdný, tak spořádaně tam stál kalamář a ležely rukopisy a knihy, které potřeboval k práci. Byla jsem velice vzrušená, ale postupně mé rozechvění zmizelo. Gorkij mluvil o tom, jak je důležité, aby dramatické práce pomáhaly sociální výchově dítěte, hovořil o nutnosti skutečně velkého divadelního umění pro děti. To, že Gorkij s takovou upřímnou pozorností, s takovou hrdostí a nadšením pečoval o sovětské děti, mne s konečnou platností utvrdilo v mém přání stát se právě „dětským básníkem“.

Na začátku své práce jsem napsala nemálo bezradných básniček a jsem z celé duše vděčna Samuilu Maršakovi a Korněji Čukovskému, kteří hodnotili mé první věci s náročností a přísností a kritizovali mě přímo, bez jakéhokoli „okolkování“. Pamatuji si, jak jednou Samuil Jakovlevič Maršak, když rozhořčeně zkritizoval moji básničku, řekl, protože si zřejmě uvědomil, že mne musí povzbudit: „Pracujte! Ne každému se to hned podaří! Dokonce ani Antoša Čechonte se hned nestal Čechovem!“

Jak jsem se zato radovala, když mne starší kolegové pochválili! V roce 1933 napsal K. I. Čukovskij do Večerní Moskvy několik lichotivých slov o mých Hračkách (Igruški). Tenkrát to byla vzácnost – recenze veršů pro děti v denním tisku. Nadto byly Hračky předtím podrobeny ostré ústní kritice za příliš složité rýmy. Mám dodnes protokol schůze, na které byly posuzovány mé verše. (Byly doby, kdy o osudu dětských veršů rozhodovala taková shromáždění většinou hlasů!) V protokolu stojí: „Rýmy je třeba změnit, jsou příliš složité pro dětskou básničku.“

Mým prvním pokusem o sociální tematiku byli Bratříčci (Bratiški). Téma mezinárodního bratrství mě vždycky znepokojovalo, ačkoliv se mi tehdy nedostávalo mistrovství k jeho ztvárnění. Čtenáři přijali Bratříčky dobře, knížka byla přeložena do mnoha jazyků národů SSSR. Později, když přišel v Německu k moci Hitler, byli Bratříčci spáleni na hranici. Byla jsem samozřejmě hrdá – moje verše hořely ve skvělé společnosti, mezi knihami, které fašisti shledali jako nebezpečné.

„Přijel k nám živý spisovatel!“ říkají obvykle děti. V tom dětském výrazu můžeme hledat i druhý smysl. „Živý“ spisovatel je ten, který dovede zapáleností své tvorby vyvolat živé pocity.“

Jako „živé“ spisovatele, které bych měl vtělit do svého literárního slovníku, mi Barto ve svém dopise jmenovala Lva Kassila (přestože krátce předtím zemřel), Sergeje Michalkova, Anatolije

Aleksina, L. Pantělejeva, Jurije Koriňce, ze světa pak Gianniho Rodariho, Jamese Krüsse, Petera Hackse, Asena Boseva a Pierra Gamarru.

Svého manžela přežila Agnija Barto o jedenáct roků. Zemřela ve věku 75 let (1. dubna 1981).

Ale tím končit nechci.

Vzpomínám si, jak jsem se potkal při zmíněném sympoziu roku 1964 v Praze se sovětskou delegací. Měl jsem obvyklý plnovous, ale takového mě v zahraničí znal málokdo, protože jsem se musel vždycky před cestou do ciziny oholit, aby moje vizáž odpovídala fotografii v pase. A tak se Sergej Michalkov rozhorlil: „Co to máš? Vždyť vypadáš jako chuligán!“ Ale Agnija Barto reagovala: „Vždyť mu to docela sluší...“

Věnování v knize Najti čelověka (Sovětskij pisatel', Moskva 1975):

„Slavnomu čelověku,
talantlivomu pisatel'ju
Zdeněku Slabomu
družeski
Agnija Barto
1975“

Kdo chce o této pozoruhodné ženě vědět víc, může si zalistovat v „očerku tvorčestva“ Agnija Barto od Borise Solovjeva, vydaného nakladatelstvím Dětskaja literatura v Moskvě 1971. V českém znění vyšly u nás například knížky Péťa bydlí v Moskvě (v překladu Jiřího V. Svobody, s ilustracemi Naděždy Bláhové, SNDK, Praha 1952), Vesele i vážně (v překladu Marie Bieblové, s ilustracemi Věry Faltové, SNDK, Praha 1968), Svět s modrýma očima (v překladu Václava Daňka, s ilustracemi Jany Sigmundové, Albatros, Praha, 1975) a Zápísník básnířky (v překladu Nadi Klevisové, Albatros, Praha 1982). Závěr této knížky zní takto:

„Vzpomínám si, že když moje maminka měla udělat něco, do čeho se jí nechtělo, říkávala:–
„Udělám to pozítří.“

Připadalo jí, že pozítří je přece jen ještě daleko. Já mám vždycky celý seznam věcí na pozítří. Ale ne proto, že bych do nich neměla chuť. Času je málo a pozítří přece jen není právě teď, je ještě zítra, kdy se dá mnohé stihnout. Jenže často nám přes cestu přeběhnou nečekané záležitosti a zase se musí něco odkládat. Vida, ani jsem se nestačila ohlédnout a pozítří už je Nový rok. A tolik jsem toho nestihla...“

Tolik jsme toho nestihli, vidíte, Agnije Lvovno.

Agnija Barto se narodila – jak už sama uvedla – 17. února 1906 v Moskvě, tam ji zastihla smrt 1. dubna 1981.

Eva Bednářová

Eva Bednářová se narodila 8. května 1937 a zemřela 5. prosince 1986. Ostýchavá, plachá. Když jsem ji sledoval při slavnostním okamžiku předávání Grand Prix BIB (Bienále ilustrací Bratislava) 1969, viděl jsem na ní, jak se přemáhá, aby ze sálu neutekla. Čím více se před světem zavírala ve svém žižkovském ateliéru, tím bohatším vnitřním životem své poetické fantazie tam žila. Svědectvím jsou její obrázky.

Nebylo snadné se s ní předem domluvit na rozhovoru. Ale pak jednou souhlasila a směli jsme ji s výtvarnou kritičkou Blankou Stehlíkovou navštívit. Jenomže se nám do cesty položily překážky: doprava vázla, ulice i chodníky byly plné sněhové břečky, venku bylo sychravo a nevlídno, měli jsme zpoždění. Když jsme však překročili práh nevelké podkrovní místnosti, ocitli jsme se pojednou v jiném světě. Ve světě něžného smutku, pohádkové nostalgie, jemné citovosti. A mnohé jsme pochopili. Zejména to, že malířka si dovedla vyvzdorovat svou vlastní životní a pocityovou atmosféru, která na první pohled zaujme v jejích ilustracích. Obava z vnější skutečnosti? Každopádně přetavení okolní i vnitřní reality do citlivé magičnosti, jež má nejbližší k atmosféře pohádek...

Jak jste se dostala k ilustrování knih pro děti?

„Každý absolvent výtvarné školy /Eva Bednářová absolvovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze v ateliéru Antonína Strnadla roku 1963/ se snaží uplatnit v nějakém nakladatelství. Přinesla jsem jednou ukázat nějaké své práce, státnice to byla, do redakce SNDK – a na základě těchto obrázků jsem dostala svůj první rukopis. Rukopis Hermíny Frankové Plavčik a sardinky. To byla také moje první knížka.“

Byla vám blízká? Franková přece píše moderní pohádky s určitou dávkou absurdity. Jak vám odpovídal tento žánr?

„Pohádky Hermíny Frankové se mi velice líbily právě pro své fantazijní zaměření, protože jsem při jejich ilustrování měla dost volnou ruku a mohla jsem si po výtvarné stránce ledacos dovolit. To bylo velmi sympatické.“

Ilustrovala jste pak i další knihu Frankové. Znamenalo to spřízněnost s autorkou nebo to byla náhoda?

„V té době jsem už paní Frankovou poznala osobně. Její druhá kniha – Blázni a Pythagoras – byla samozřejmě jiná, už proto, že byla určena dospívající mládeži. Nemohu říci, že by mi jako ilustrátorce byla tak blízká jako Plavčik a sardinky. Ale na ilustracích se mi pracovalo dobře, protože mi opět odpovídal zvláštní vyprávěcí styl knížky, její osobitá fantazie, stýkající se přece jenom s fantazijní rovinou první knížky.“

Kterou knihu pro mládež jste vůbec ilustrovala nejraději?

„Hamsunovu Viktorii, poněvadž je to velice zvláštní kniha, která mne upoutala už v raném mládí. Kdysi jsem si ji dokonce ručně opisovala, když jsem si ji nemohla nikde koupit. Vůbec Knut Hamsun patří k mým nejoblíbenějším autorům, A byla to šťastná náhoda, že jsem právě Viktorii mohla ilustrovat.“

Snad každý umělec si přináší pro svou tvorbu inspiraci z dětství. Co vás přivedlo k malování? Hrají tu svou roli dětské zážitky?

„Na to je dost obtížné odpovědět. Samozřejmě jsem kreslila od dětství, snažila jsem se totiž tímto způsobem zaznamenávat určité pocity, které jsem měla. Někdo se ze svých pocitů vypíše

třeba ve verších, někdo zase píše dopisy, pro mne to znamená dělat si poznámky kresbami, protože nemám schopnost si své zážitky zpracovat literárně.“

Když jsem hovořil s prvním laureátem BIB, japonským malířem Yasuo Segawou, říkal, že ilustrátor může nejlépe pochopit autora své země, že pro něho je například obtížné doprovodit ilustracemi dílo evropského spisovatele. Vy jste ovšem výborně ilustrovala Čínské pohádky, a právě za ně jste dostala Velkou cenu bratislavského Bienale ilustrací. Jak jste přistupovala k této pro nás značně exotické látce?

„Čínské pohádky mne přitahovaly právě tím, že jsou jiné než pohádky evropské – svým obsahem i svým dopadem. Nemají takový mravně naučný charakter, jaký mívají některé evropské pohádky, jsou to spíš balady. Řekla bych, že jsou dramatictější a daleko smutnější. Je mezi nimi i řada pohádkových příběhů s vysloveně tragickým koncem. Právě tento jejich odlišný charakter mne upoutal, lákala mě jejich výlučnost.“

Když jsem si na frankfurtském knižním veletrhu prohlížel vaše knížky u stánku Albatrosu, bylo u toho několik japonských redaktorů, a ti říkali, že se jim ilustrace velice líbí, že jim však připadají poněkud smutné. Domníváte se, že jde o smutek nebo o jeho překonávání?

„To opravdu nevím. Ale už jsem toto tvrzení slyšela z mnoha stran a je možné, že mě ilustrace skutečně trochu inklinují ke smutku. Jenže vám nedovedu objasnit, proč tomu tak je.“

Někdy je mi to i vytýkáno.“

Berete text rukopisu jako inspiraci, kterou volně transponujete do výtvarné roviny, v níž vyjadřujete svůj výtvarný názor? Na základě kreseb k Bezručovým Slezkým písním se domnívám, že ano, protože v nich postihujete některé rysy, kterých si až dosud v Bezručovi nikdo nepovšiml...

„Snažím se především o to, aby text byl pro mne pouze základnou, ze které vycházím. Ilustrátor se musí pochopitelně o text opírat, ale já nemám ráda ilustrace, které v pravém slova smyslu ilustrují dějové momenty, jež jsou už v samotném textu vyjádřeny. Myslím si, že ilustrace mají být volným výtvarným doprovodem knihy, do něhož malíř promítá spoustu svých osobních zážitků. Ilustrátor nemůže s literární předlohou pracovat svévolně, má jí však být podle mého názoru jenom inspirován.“

Hovořila jste o své spřízněnosti s Hamsunovou Viktorií. Kterého dalšího autora byste ráda ilustrovala?

„Andersena, jeho Pohádky. Asi proto, že mají něco společného s těmi Čínskými pohádkami, které jsem měla možnost ilustrovat, působí rovněž jako balady, jsou ohromně lyrické a mají vážný ráz. Ilustrovala jsem i francouzské pohádky /Jan Vladislav: Kapitán Tulipán a princezna z Bordeaux/, velice se mi líbily, byly krásně napsané, ale jejich žertovná tónina je mi cizí.“

A z našich autorů?

„Opět nejraději pohádky. Kdybych si mohla vybrat, tak by to byly Pohádky Boženy Němcové, protože na ně mám ty nejkrásnější vzpomínky z dětství. Vůbec v pohádkách člověk může nejvíc popustit uzdu fantazii, může si při jejich ilustrování nejvíc dovolit, není tak vázán dějem jako v beletristické knize.“

Je vám někdo blízký z našich ilustrátorů? Měla jste před očima nějaký vzor, když jste začínala, odpovídal někdo vaší představě ilustrování?

„Myslím, že není možné konkrétně se poučovat z práce určitého malíře. Už proto ne, že by se některé prvky z jeho výtvarného pojetí nutně objevily v mé vlastní práci. Nejvíc si však vážím ilustrací Antonína Strnadla.“

Vy jste zatím doprovodila svými kresbami Bezruč. Kteří další básníci vás lákají?

„Kdybych měla možnost volby, vybrala bych si třeba Jakuba Demla, Otakara Březinu nebo Bohuslava Reynka. Jenže Reynek vytvořil sám sobě nejlepší výtvarný doprovod. Myslím však,

že mladý malíř nemá možnost vybírat si autory. Ve výtvarné redakci se samozřejmě přihlíží k jeho projevu a k jeho způsobu práce a podle toho je mu určitý rukopis přidělen, nepřípadá však v úvahu, aby tuto volbu mohl ovlivnit.“

Se kterými nakladatelstvími jste pracovala?

„Především s Albatrosem, kde právě vyjde onen soubor francouzských pohádek od Jana Vladislava v edici světových pohádek. A s Artii. Pro Mladou frontu jsem nedávno dokončila ilustrace k pohádkám Olgy Scheinplugové a pro Svobodu k moderní pohádce Oty Šafránka Firma Hrášek a bernardýn. Šafránkova kniha je svým pojetím blízká tvorbě Hermíny Frankové.“

Jaký jste měla dojem, když jste procházela výstavou bratislavského bienále a viděla pohromadě ty spousty kreseb z různých zemí?

„Asi vás hrozně zklamalo, protože jsem tu výstavu vůbec neviděla. Byla jsem sice v Bratislavě tři dny, ale program bienále byl tak nabitý, že jsem si výstavu vůbec nestačila prohlédnout. To mě moc mrzí.“

Neviděla jste ani Segawovy ilustrace?

„Ty jsem viděla alespoň zčásti a líbily se mi, protože měly zvláštní barevnou a kompoziční kultivovanost. Vůbec si vážím ilustrací v japonských dětských knihách, Japonci mají obrovskou tradici ve výtvarné přesnosti a dokonalosti a jejich knihy jsou i technicky perfektní.“

To souvisí ovšem i s jakostí papíru a s výtečnou prací polygrafie, což u nás bývá mnohdy problém...

„Aby v naší knize odpovídala barevnost ilustrace originálu, to se stane zřídka. Já osobně jsem byla nejspokojenější při své první knížce, při Plavčikovi a sardinkách, protože při ní bylo použito šestibarevného ofsetu, který poskytuje maximální možnost docílit požadovanou barevnost. Všechny ostatní knížky byly tištěny jenom na stabilizovaném čtyřbarevném ofsetu, proto některé z nich vyšly dost špatně.“

Berete při ilustrování na naši typografii zřetel? Zjednodušujete třeba barevnou škálu?

„Kdybych brala příliš zřetel na čtyři barvy a chtěla na jejich základě docílit určité barevnosti, příliš by mě to svazovalo. Proto většinou doufám, že to nějak vyjde.“

Spolupracovala jste také s časopisy?

„Zatím pouze s Veronikou.“

Znáte jistě zahraniční knížky pro děti a celkovou úroveň zahraničních ilustrací. Souhlasíte s tvrzením, že Československo je v oblasti ilustrace pro děti určitá velmoc?

„Myslím, že je to pravda, naše knihy mají skutečně velmi dobrou úroveň. Je to asi proto, že vydávání knih pro děti nemá u nás to komerční zaměření jako na Západě, kde se hledí víc na prodejnost knihy než na její výtvarnou stránku a na kvalitu literárního textu.“

Vraťme se ještě k moderním pohádkám. Co vás na nich nejvíc poutá?

„Je to jejich absolutně nesvázaná fantazie, která spojuje naprosto nereálné věci s reálnými – asi tak, jak tomu je třeba v surrealistických obrazech. To právě je mi na řadě moderních pohádek blízké.“

Myslíte si, že existuje nějaká shoda mezi klasickými a moderními pohádkami, nebo je pojmáte diametrálně odlišně?

„Při ilustrování klasických pohádek mě poutá atmosféra nevšední melancholie, kterou nacházím u Andersena nebo u Němcové. I jejich romantičnost. Naopak moderní pohádky – opět musím uvést jako příklad Frankovou – mě lákají svou veselostí a nevázaností fantazie. Ano, je v tom zřejmý protiklad.“

Vyšli jsme opět do šedé žižkovské ulice s hromadami sněhu a s auty, klouzajícími po zledovatělém vozovce. Avšak barevnost světa, kterou jsme viděli u Evy Bednářové, tuto šed' překryla. A to bylo dobře...

Od 1. do 29. září 1975 jsme galerii Albatros věnovali výstavě Ilustrátorky dětských knih – vedle Aleny Ladové, Jolanty Lyskové, Kornelie Němečkové a Heleny Rokytové tu vystavovala také Eva Bednářová. Vyzval jsem jakožto dramaturg všechny výtvarnice, aby se pokusily tentokrát i o slovesný projev na téma ilustrací, a jejich konfese pak vyšly na pozvánce na vernisáž, při které účinkoval soubor Chorea Bohemica.

„K ilustracím a jejich struktuře mohou být otevřeny různé přístupy,“ napsala Eva Bednářová. „Ilustrace dětských knih dělají především dospělí a jen přesvědčivost ilustrace, která se navenek manifestuje ve svém celku, má tu úžasnou možnost podmanit si dítě a v neposlední řadě zaujmout i dospělého. Dítě miluje realitu, ale ve své realitě nerozlišuje tak jako my, co nazýváme skutečné a co nazýváme pohádkovou fantazií. Vydává se do skutečného světa, aby tam objevovalo věci pro svůj svět utkaný z obrazů a představ vystavených dětskýma očima. Skutečno, které se co chvíli může proměnit v neskutečno a naopak. Hledá v ilustraci svůj pohled na život, na jeho úsměv i pláč, a ilustrace mu v tom pomáhá. Ovšem výtvarník nemůže vytvářet svět, který by současně nebyl i světem jeho, je to zase jeho vztah k životu, a tak velmi záleží na tom důležitém momentu, na tom vzácném okamžiku, kdy se ilustrátor a pozorovatel jak dětský, tak dospělý setkají v jedné rovině. Přejeme si, aby děti snily, a dospělí mají být těmi čaroději, kteří jim to umožňují. Snít, ano, ale nesníť sny, ve kterých je nesmazatelně zapředeno to, co je pro život skličující.“

V ateliéru Evy Bednářové

Konstantin Biebl

Z dětství a mládí Konstantina Biebla

Dne 26. května 1896 byli farářem Františkem Štědrým, příštím historikem Slavětína, oddáni ve slavětínském kostele MUDr Petr Biebl, praktický lékař ve Slavětíně č. 50, a Hermína Rážová ze Slavětína č. 1. Svědky byli Ondřej Biebl, litograf a majitel domu v Praze, a profesor František Hanzl, c. k. okresní školní inspektor na Smíchově. Petru Bieblovi bylo tehdy jedenatřicet let, Hermína Rážová se vdávala jako devatenáctiletá.

Petr Biebl, který se narodil 25. března 1865, byl synem Jana Biebla, skladníka v Praze č. 328 – I a matky Terezie, rozené Horáčkové, rovněž z Prahy. Ve Slavětíně provozoval lékařskou praxi.

Hermína Bieblová, narozená 11. března 1877, byla dcerou Jana Nepomuka Ráže, hraběcího pojezdného, později hraběcího správce ve Slavětíně č. 1, a matky Anny, rozené Korálové ze Žďákovy u Orlíku.

Rodný dům Konstantina Biebla ve Slavětíně

Manželům Bieblovým narodily se dvě děti. Prvorozená byla dcera Marie. Druhým dítětem byl syn, narozený 26. února 1898 ve Slavětíně č. 17 a pokřtěný farářem Štědrým 5. března 1898 ve slavětínském kostele na jméno Konstantin Jan Alexandr. Kmotrem Konstantinovi, který dostal své

jméno – dle vzpomínek Hermíny Bieblové – po Konstantině Steidlové z Domažlic, byl dědeček Jan Nepomuk Ráž. Porodní bábou byla Marie Kaloušová z Veltěže.

Po čase se přestěhovala rodina MUDra Biebla do domu č. 60 ve Slavětíně, kde Konstantin Biebl s výjimkou nejtulejšího dětství a kratších či delších přestávek strávil celý svůj život.

V Bieblově rodině měla láska ke knize a k umění své pevné místo. Petr Biebl, praktický lékař ve Slavětíně, později zubní lékař ve Slaném, „muž povahy křišťálově čisté, avšak uzavřené“, jak řekl nad jeho hrobem MUDr František Zeman, obvodní lékař v Peruci, dne 2. listopadu 1916, „byl sice nadmíru pilný a svědomitý, avšak pak až přespříliš skromný, spíše sám sebe podceňující, nežli se oceňující, a takové vlastnosti nejsou způsobitelné, aby zvláště u lékaře zjednaly nositeli jejich popularity. Navzdor tomu získal si Dr. Biebl během let pověsti pečlivého a svědomitého lékaře...“

Petr Biebl psal články do Bílého praporu, obzoru katolické moderní inteligence, který vycházel v Olomouci od roku 1902. Zde osvědčoval kolikrát v ostrých polemických člancích svou přímost a touhu po pravdě. Tuto snahu oceňoval i Jindřich Šimon Baar (viz dopisy Hermíny Bieblové).

MUDr Petr Biebl však nejen psal, ale i maloval – stejně jako Konstantinův strýc Arnošt Ráž. Konstantin Biebl vzpomínal na uměleckou činnost svého otce: „Dodnes nevím, čím byl můj otec víc, zda lékařem, jenž se noc co noc brodil ve vysokých botách blátem svého okresu, nebo malířem, pod jehož rukou rostl úsměv plavých žen, kterými zakrýval ponuré chodby našeho domu, starého šest století, nebo snílkem, jenž tolik miloval svou rezavou opici z Jávy, smutnou a ochočenou.“

V této souvislosti vzpomínal Biebl i na svého strýce: „Všechny své prázdniny u nás trávil strýc, Arnošt Ráž, již tehdy básník. Viděl jsem ho psát, malovat, zkoušet dřevoryty a linolea, viděl jsem ho, když hněl sochařskou hlinu a tvořil z ní ženy a bohy a hned je zase ničil, ničím věčně nespokojen. Měl na mne rozhodující vliv.“

Nešlo jen o to, že pražský advokát Arnošt Ráž uváděl roku 1923 svého synovce do světa poezie ve společné básnické knížce Cesta k lidem, sám již autor dvou vydaných sbírek. Jako je patrna v Konstantinově životě otcova skromnost a touha po pravdě, tak tyto vlastnosti doprovázela strýcova přísná sebekritičnost, houževnatá pracovitost při vybrušování veršů, avšak zároveň váhání při jejich publikování.

Konstantin vzpomínal i na svou matku, že psávala verše. A také děd Jan Nepomuk Ráž psal. Z jeho pera vycházely náboženské mravoučné povídky, určené pro měsíčník na obranu katolické víry, zároveň orgán pro české oddělení Spolku sv. Bonifáce, pojmenovaný Svatý Vojtěch. Leckde se v nich objevoval opravdový soucit k trpícím lidem i nápravná snaha, třebaš nesená představou, že zachování zákona božího spasí svět.

Charakteristická pro ráz povídek, jichž jen v letech 1913 a 1914 J. N. Ráž otiskl ve Svatém Vojtěchu sedmkrát, je Láska neumírá: „V ten malý sval našeho ústrojí, jehož první tep život náš otvírá a poslední jej končí, v to srdce lidské vložil Pán jiskru božské lásky své, která objímá a pojí celý svět. Bohužel často zapomínáme na tu hřívnou Bohem nám svěřenou, zapomínáme, že jsme z ní těžili v době své nedostatečnosti, v dětství. Zapomene snadno srdce lidské býti Bohu a lidem vděčným. Kupodivu, ještě spíše v chudé haleně ozve se častěji tento cit, než v hrudi kryté v hedvábí a zlato.“

Pročítáme-li však tyto povídky, které sepisoval správce hraběte Thuna, ať už jsou to Hříchů okrouhlického faráře, Šťěstí lidské není nikdy úplné, Chromá Teryna, Kořenářka, U Sadílků, Korytko, Hanes karbanik, Dva bratři, U milosrdných, Znamení Kainovo, Sirotek, Sestra Charitas, Oplatili mu, Vdovec nebo Zdařilovic babička, zjišťujeme, že autora zaujaly především příběhy drobných lidí a že s nimi soucítil.

A můžeme parafrázovat slovy J. N. Ráže: Konstantin se stal do jisté míry i „dědicem té velké lásky, kterou mu odkázal jeho děd. Neumřela láska dědova. ...odnášel si ji od hrobu milého děda, aby ji vrátil jednou v životě zas někomu jinému.“

U děda však mohl Konstantin nacházet víc než jeho problematickou vlastní tvorbu. Z dochované korespondence je patrné, že se stykal s řadou spisovatelů, mezi nimiž najdeme Svatopluka Čecha, Jaroslava Vrchlického, J. Š. Baara či Zikmunda Wintra, a tyto styky nebyly většinou pouze formální. S Wintrem byl Ráž ve styku i jako sběratel. František Štědrý ve své historické práci Slavětín v okrese lounském tuto jeho činnost připomněl: „Bývalý správce zdejšího dvora, Jan Ráž, za svého více než třicetiletého pobytu zde sbíral, co kde sám našel, aneb co jiní mu přinesli, a sbírka jeho, ač mnohé vzácné věci daroval českému muzeu, předvádí nám obraz nejstarší doby kamenné, bronzové i železné zde v Slavětíně.“

Po příkladu Jana Nepomuka Ráže i Arnošt Ráž, Petr Biebl a jeho žena Hermína udržovali přímý i osobní kontakt s umělci, jako byli malíř Jan Novopacký, Jakub Deml a další.

Prostředí širší: Slavětín nad Ohří, městys u Loun.

„Na soutoku Ohře a posledních chmelnic, táhnoucích se od Žatce a Rakovníka, v cípu diluviální hlíny, plné kamenných nástrojů germánských zbraní, římských peněz a náramků“ – tak hovořil Biebl ve svém rozhlasovém fejetonu, vysílaném roku 1940 v cyklu Zvony mého kraje – „leží městys Slavětín. Leží na dně dálných moří, která na svém ústupu zde zanechala své zkamenělé mušle. Leží na mohylách skrčenců, v popelu minulých i budoucích nálezů, v kraji daleko rozlehlem a úrodném, s temným kruhem blízkých hájů a s matným leskem vzdálenějších opukových strání. Lehká silueta sopečných hor připomíná japonský dřevoryt. Všechny chalupy tvoří dohromady jediný bratrský kruh po středověkém způsobu s dvěma východy, kde stávaly Lounská a Pražská brána, vedoucí na okrouhlé náměstí. Zde se konávaly trhy, o kterých se mluví v listinách z XII. století. V zimě tu potkáte ponocného v ovčím kožichu, zaslechnete saně s rolničkami, jak letí a letí z Peruče, než zahnou do brány a stanou před zámekem. Věčný klid, který tu sněží na fialové stíny stromů, je na chvíli rozhrnut hlasem vzonů. Vycházejí z chrámu svatého Jakuba a vítězí nad dusítkem lesů.“

„Ani jedinou veselici ve Slavětíně neopominul Košta navštívit,“ vzpomínal Karel Konrád, „mnohokrát jsme byli na hasičských i sokolských bálech – miloval všechny své rodáky (i ty, kteří na něho nevražili) a cítil se jejich. Prostý ve svém chování i počínání, ztotožňoval se s jejich deními starostmi, veselím.“

Když ze Slavětína, který vytvářel hlubinu jeho bezpečnosti, odjížděl v mládí do Prahy, cítil se nesvůj, jak se můžeme dočíst v dopisu Jiřímu Wolkerovi z 30. září 1921: „Jestli budete mít čas, ...napište mi něco potěšujícího do toho velikého města, neboť mi bude asi velice smutno, až tam přijdu, ulekaný venkovan, půl hodiny před elektrikou se vyhýbající –“

Tento pocit trval i mnohem později, jak můžeme vyčíst z dopisu, která napsal 16. července 1951 Karlu Konrádovi po příjezdu do Slavětína: „Člověk se nesmí nechat otrávit malátností pražských umělců...“

O jeho pracném sžívání s městem za studentských let svědčí i slova, adresovaná opět Wolkerovi 28. března 1922: „Nediv se, že Ti nepíšu nic moudrého, ...nejsem dosud aklimatizován v našem venkovském ovzduší, stále cítím tíhu města, jako by někdo za mnou stál a rukama mne držel za ramena.“

S Biebloým úzkým sepětím s rodištěm souvisí i pseudonym K. Slavětínský, který se objevuje pod jeho otištěnými prvotinami v lounském Cíli. Jedna z prvních básniček je Sonet o rodné vesničce a jeho „pásmo“, tolik upomínající na Wolkerův Svatý kopeček, je inspirováno Slavětínem a okolím.

„Otcova lékařská praxe byla praxí dítěte – budoucího básníka,“ vzpomínal Biebl. „Se zatajeným dechem jsem naslouchal nářku, jenž někdy vycházel z ordinace a mísil se s křikem papoušků. Byl to nezvyklý pláč dětí, které nikdo netrestal, nic neprovedly, a přece tolik trpěly. Tak záhy jsem poznal, co je to vata a krev, co je to nemoc a smrt a jiná neštěstí. S pocitem hrůzy jsem vdechoval pach jodu, karbolky, nicoty a neznáma, všeho toho, co se později stalo stavebním materiálem mého Věrného hlasu, Zlomu, Nového Ikara a jiné poezie.“

Když se po smrti otcově rozhodoval, jaké povolání by si měl zvolit, pokusil se jít v jeho šlépějích: zapsal se na studium medicíny. Nedostudoval, neobstál ani v pokusu stát se zubním lékařem. Stále víc ho vábila poezie. Mladistvé Písně souchotináře reagovaly na válečné zážitky, spojené s určitou sebestylizací.

První vnímání dítěte však provázal zpěv písní a ukolébavek chův Anny Karáskové, rozené Zahnové, a Anny Průšové, rozené Hájkové, a samozřejmě jemná ruka matčina: „Také stopy matčiny výchovy jsou patrné. Ještě mi nebylo osm let, když mi prvně předčítala. Věděla, že nemohu rozumět, ale věřila, že pochopím, že jde o krásu. Působilo na mne i to, že sama skládala básně. Svým účesem a obočím se trochu podobala Japonkám, zvláště když vysoko držela pero a úhledným písmem psala verše do černého sešitu.“

Matčina péče se projevila i starostí o hmotné zabezpečení dětí. Hermína Bieblová převzala opuštěnou manželovu dentistickou ordinaci a pokračovala v jeho činnosti, aby měla dost finančních prostředků. Když Konstantin studoval v Praze medicínu, rozjela se za ním, aby se ujistila, jak si počíná. Vojtěch Tittelbach tehdy vyvracel její obavy a hovořil o básnickém talentu jejího syna. Konstantin si skutečně po její návštěvě umínil, že se ve studiu zlepší, a nějaký čas v tomto předsevzetí vytrvával, odříkal pozvání na večírky a literární akce. Po jisté době však pochopil, že ve svém úsilí nedokáže vytrvat. A matka naopak brzy poznala, že nesmí jeho básnické dráze bránit.

Alespoň jeden doklad o tom, jak se mu dětské zážitky posléze proměnily v poezii. Rád lezl po výškách (viz vzpomínky Hermíny Bieblové) a jednou při biřmování, které ve Slavětíně celebrol arcibiskup Skrbenský, vylezl s kamarády Janem Arnoštem, Václavem Novákem, Ludvíkem Kunerlem a Josefem Votrubou na zvonici a klinkali tam při posvátném aktu nohama k poděšenému údivu církevního hodnostáře i všech přítomných. A takto ztvárnil tuto epizodu z chlapec-kého života v básni Šibeničnici:

„Pět rozhoupaných zvonů až krev se zpění
Těm co od bujných hříbat ničím se neliší
Kolik hodnostářů to řeklo: Kluci zatracení
Co to tam tropíte ve věži nejvyšší?“
„Nad střechou bílými koni tažené ekvipáže
Buráci smích pěti nespoutaných těl
Pět létajících ďáblů rozpíná paže
Nad střechou kočáru v kterém sám kníže Thun přijížděl“

Jaký nepoměr mezi hraběcím správcem Janem Nepomukem Rážem a buřičským mládím jeho vnuka! S jeho pocitu souviselo i to, že odmítal nosit naškrobené košile a šaty s námořnickým límcem; nechtěl se od kamarádů odlišovat. Věvodit mezi nimi při večerních sedánkách „na Herberku“, to ovšem mu bývalo po chuti: vyprávěl humorné historky nebo skládal na kamarády básničky. Miloval už od chlapec-kého věku spletité situace a rád je aranžoval pro pobavení ostatních. Jeho oblíbenou zábavou byla hypnóza, kterou provozoval vedle vlastních kupletů a hříček, později na sokolských silvestrech a divadelních hrátkách.

Pro svou až příliš živou letoru byl ovšem více oblíben u spolužáků nežli u učitelů. Už v obecné dvojtřídní škole ve Slavětíně se to projevilo: v prvním oddělení první třídy dostal vedle samých jedniček ve třetím čtvrtletí první dvojku – z náboženství.

Do školy začal chodit 16. září 1904 u správce školy Josefa Kotíka. Ve školním roce 1905 až 1906 ve druhém oddělení první třídy se jeho prospěch zhoršil. Vedle jedniček z chování, z náboženství, ze čtení, z mluvnice, ze slohu, z počtů a nauky o tvarech měřických, ze zpěvu a z tělocviku objevily se i trojky z psaní, z kreslení a z vnější úpravy písemných prací. O tom, jak už na obecné škole kolísala Bieblova snaha v učení, se můžeme poučit ve školní zprávě z prvního oddělení druhé třídy ve školním roce 1906 až 1907. Třídní učitel Oldřich Tvrzník není nucen ani jednou při čtvrtém známkování v ocenění Konstantinovy práce použít jiných známek nežli jedniček a dvojek. Stejně je tomu i v roce 19007 až 1908, kde se opět objevují dvojky z náboženství.

Školní rok 1908 až 1909 pak zastihl Biebla v první třídě chlapecké školy měšťanské v Lounech. Josef Verner, jeho třídní, hodnotil ho v pilnosti jako nestálého, v jazyku vyučovacím jako dostatečného. Dostatečnou měl Konstantin i z měřictví a rýsování, z kreslení a z krasopisu. O jeho nevyrovnanosti svědčilo i to, že jedinou výbornou měl z přírodopisu, ale z přírodopysu dostal dostatečnou. V jazyku německém byl dokonce nedostatečný. Vnější úprava jeho písemných prací byla podle vysvědčení neúhledná. Podobně jako pololetní zpráva vyznělo – až na onu nedostatečnou – i závěrečné hodnocení za první třídu měšťanské školy.

Přesto mohl přestoupit roku 1909 do první třídy c. k. státní vyšší reálky v Lounech, kde měl hned v pololetí většinu dostatečných – včetně českého jazyka. Podobné bylo i vysvědčení výroční, podepsané třídním profesorem Jaroslavem Kroupou. Proto také nebyl osvobozen od placení školného.

Vladislav Aksamít, jehož bratr Miroslav byl v prvních letech Bieblovým spolužákem na lounské reálce, uváděl, že tento ústav ovládali národní demokraté. Proto prý byli profesori mnohem přísnější k žákům, jejichž rodiče nebyli v této straně organizováni. To ovšem nemusel být přesně ten důvod, proč Biebl neprospíval. Jeho matka ve svých vzpomínkách hovořila především o roztržitosti.

Ostatně podobné vysvědčení mu napsal v dalším školním roce třídní profesor František Grepel. Jeden čas Konstantin dokonce bydlel v Lounech v Poděbradově ulici 599 u soukromnice Pavliny Šroubové, aby nemusel dojíždět a měl na učení víc času, ale ani to nepomohlo. Problémem nebyl čas, věnovaný nebo nevěnovaný studiu, spíše šlo o to, že Konstantin byl ve zřejmé opozici proti koženému, strohému řádu školy, a že rád provokoval.

U profesora Dr. Josefa Müldnera si udržel ještě z češtiny dostatečnou, v tercii však od Vojtěcha Prokeše dostal v jazyku českém první nedostatečnou – a k ní se připojily i nedostatečné z rýsování a němčiny. Také chování se ustálilo na pouhé dobré.

Z tohoto začarovaného kruhu se už Biebl na lounské reálce nedostal, i když ještě jakž takž prošel tercií a kvartou. Největší půtky měl právě s profesorem češtiny. Karel Konrád, který studoval na téže škole, češtináře Prokeše rovněž znal: „V kvintě propadl /Biebl/ z češtiny u profesora P., jenž našim kompozicím dával podobu vlčího máku, nešetřte červeným inkoustem, aby přehazoval a upravoval sloh.

Říkal:

„Příteli, to nejde, nemáte správného slovosledu,“ (a jeho kaučukové manžety při tom šustily jako chřestýš).“

Ještě před závěrem školního roku si k sobě ředitel reálky Alois Zdrahal zavola Bieblu matku a radil jí, aby dala syna raději na řemeslo, že jeho další studium je bez perspektiv, že se pro ně nehodí. Poukazoval na to, že i jeho otec byl mydlář a měl dobrou existenci. Rodiče však jeho rady neuposlechli, čekali u syna nápravu, neboť byli přesvědčeni, že nejde o neschopnost.

Z kvinty však vyšel Konstantin 4. července 1914 s těmito známkami: Chování dobré. V náboženství dostatečný. V jazyku českém nedostatečný. V jazyku francouzském dostatečný. V dějepise a zeměpise dostatečný. V matematice nedostatečný. V přírodopise dostatečný. V chemii nedostatečný. V deskriptivní geometrii nedostatečný. V kreslení dostatečný. V tělocviku velmi dobrý. V jazyku německém dostatečný. A konečný rezultat: „Žák tento není způsobilý, aby postoupil do třídy vyšší.“ O Bieblově zájmu o vyučování svědčilo i to, že měl na vysvědčení zapsáno 224 zameškaných učebních hodin, ačkoliv dříve se počet těchto hodin pohyboval kolem třiceti. Nebylo divu, že sborovna se proti „černé ovci“ sjednotila.

Francouzštinář Jaroslav Krátký se o těchto letech zmiňoval se zpětnou benevolencí: „Z Loun se pamatují dobře na jeho drobné potíže ve škole, které vyplývaly z jeho tvořící se povahy. Byl hoch citlivý, něžný, milý, ale i rozmarň. Byl-li ve svém uzavřeném světě dotčen nebo popuzen neživotným a skutečného světa vzdáleným školním řádem, reagoval nebo se bránil úsměškem, posunkem nebo náznakem drobného útoku z pozadí.“

To ovšem nesnel ani ředitel Zdrahal, ani třídní Ladislav Musil, tím méně češtinář Prokeš. S žákem, který byl věčně v opozici, bylo nutno skoncovat. Na vysvědčení můžeme najít přípis, podepsaný 9. července 1914 ředitelem Zdrahalem: „Žák tento vystupuje z ústavu se svolením rodičů. Není příčiny, pro kterou by na jiném ústavě přijat býti nemohl.“

Následovaly prázdniny. Panský hajný Čapek měl pro Konstantina připravena nejlepší místa na čekání. Paní Šliková mu vždy v neděli dávala do klopy bílý narcis. Chlapec vycházel na dlouhé procházky se psem Tajfunem. Tato idyla však posléze skončila a propadnuvšího studenta čekala Praha.

Kvintu opakoval Biebl na C. k. české reálce v Praze na Malé Straně. Můžeme si porovnat, jakých výsledků dosáhl tentokrát, ve školním roce 1914 až 1915. Třídní profesor František Hess mu s datem 26. června 1915 zapsal na školní zprávu tyto známky: Chování velmi dobré. V náboženství velmi dobrý. V jazyku českém velmi dobrý. V jazyku francouzském dobrý. V dějepise a zeměpise velmi dobrý. V matematice velmi dobrý. V přírodopise velmi dobrý. V chemii velmi dobrý. V deskriptivní geometrii velmi dobrý. V kreslení dobrý. V tělocviku velmi dobrý. V jazyku německém dobrý.

Konstantin Biebl vyšel z pražské kvinty s vyznamenáním!

Čím byl způsoben tento zvrzat? Asi ne pouze změnou školy, i když malostranská reálka určitě byla značně jiná nežli zkostnatělá, puritánská reálka lounská. V té ještě před odchodem Konstantin stihl hodit po profesoru Prokešovi mokrou houbu, což mu vyneslo karcer. Jistě nikoli pouze faktem, že byl v Praze pod dohledem strýce, ředitele malostranského gymnázia. Patrně také ne pouze pražským prostředím, v němž se tak náhle ocitl. Ale snad se všechny tyto faktory zamíchaly dohromady. Snad měl i čas si přes prázdniny uvědomit zklamání, které svým nedobrym výsledkem připravil starostlivým rodičům.

Do Prahy také přišel o poznání vyspělejší, než jak se dotud jevil v Lounech a ve Slavětíně. Jeho příchod na novou školu vyličil spolužák Václav Kolátor: „Bylo to v první světové válce. Do třídy vstoupil nový kluk. Na první pohled z venkova. Osmahlý, s jiskrnými hnědými očima. V usměvavé tváři zářily bílé zuby. Husté, kaštanové vlasy pečlivě česané do patky.“

Přišel k nám z lounské reálky. Šelmovským úsměvem a jistým vystupováním si naráz získal srdce spolužáků. Kosťá nebyl obyčejný kluk. Měl za sebou již několik vážných lásek a po kantořovi hodil mokrou houbou!“

Praha ho ovšem dál formovala: „Záhy z venkovského chlapce se stal uhlažený švihák, který třídu okouzloval svým měkkým příjemným tenorem, britkým vtípem, zaměřeným převážně na zkostnatělost profesorů.“

V Praze bydlel v Josefské ulici číslo 6 u „babičky“ Hornerové, která mu nahrazovala domov. K ní se vrátil i po příchodu z válečného nasazení, když pokračoval ve studiích. Z těch dob se také datují verše, které na svou bytnou složil:

„Znáte paní Hornerovou?
Paní Hornerová je matkou studentů,
děti, jež měla –
dávno jí zestárly v hrobě.
Ještě pár kroků
udělá kol plotny,
na jaře
ztratila i řeč. –
Sedí u kamen na dřevěném truhlíku,
dívá se do žhavých uhlíků
a pláče pro Jeníka Pryknerů,
kterého na vojně zabili.
Najednou povstane,
jako když chce něco říct,
neřekne nic –
mávne jen rukou
jako raketou,
jež chybí míč.“

U této vdovy po prvním přednostovi železniční stanice Vrbno nad Lesy, jak se představovala, než oněměla, které bylo již přes osmdesát, a u její čtyřicetileté schovanky, obchodvedoucí firmy s klobouky Veider, se tedy Konstantin ubytoval. Okna z jeho pokoje vedla do Mostecké ulice. Jeho spolubydlíci byli IngC. Ernst Schulz z Bohosudova, který studoval na německé technice, František Hájek a Jaroslav Nims ze Slavětína a později i mladší Vladislav Aksamít. Navíc na obědy docházeli k paní Hornerové sourozenci Volfovi.

Biebloví rodiče se již v roce 1912 přestěhovali do Slaného, kde si MUDr Petr Biebl v Husově třídě otevřel zubní ordinaci a kde setrval až do svého odvedení do války, jeho žena pak až do roku 1916. Konstantin však tuto změnu nebral příliš na vědomí. Pokud byl na lounské reálce, zůstával ve Slavětíně u dědečka Ráže (nebo v lounském podnájmu). I teď se na prázdniny vracel takřka výhradně do Slavětína, přesvědčen o přechodnosti pobytu rodičů ve Slaném.

Vliv hlavního města však v této době dominoval. Získal si tu řadu nových přátel, měl několik chlapeckých lásek, lákala divadla a biografy. Nejvíce snad propadl opeře. „Znal celou řadu tenorových partií nazpaměť,“ dosvědčil Václav Kolátor. „Nejraději zpíval árii z Komediantů Směj se, paňáco a Jeníka z Prodané nevěsty. A tak náš nový tenorista obohatil již od podzimu jinak skromný repertoár naší kvinty tím, že kromě alotrií a fotbalu, který u nás převládal, začali jsme pravidelně navštěvovat operní představení v Národním divadle. Na schodech bidýlka druhé galerie s partiturou na kolenou jsme prožívali nezapomenutelné chvíle mnohých operních představení s jejich slavnými představiteli a hrdiny. Ač nebyli jsme na druhé galerce jen pasivními posluchači, Kostá docílil toho, že jsme ještě do vánoc zcela vážně nastudovali celou Prodanou nevěstu. Bylo však pro nás nemilým překvapením, že o předvedení našeho uměleckého díla nikdo nejevil zájem. Dalo to mnoho práce našemu katechetu Patrovi, aby nás kvintány přesvědčil, že škola takové produkce nemíní nejen podporovat, ale ani provozovat. A tak zůstalo jen při nastudování

této slavné opery. Kosta však svým měkkým lyrickým hlasem zpíval dál „každý jen tu svou má za jedinou“ ve třídě, doma i na ulici cestou ze školy.“

Konstantin Biebl ve vojenském

Konstantin se tedy s prostředím své nové třídy sžil. Zakrátko v ní nebyl cizím elementem, jeho vliv působil i na ostatní: „Vznětlivý, romantický Kosta neuvěřitelně rychle srostl s naší třídou, již přinesl mnoho nového. Tu se zabýškl svým jiskřivým humorem, onde zase šlehl vtípem po kantorovi, spolužáku i po sobě. Uměl rozmarně vyprávět příhody ze svého dětství. Rád se dal unášet svou fantazií, kterou i silně působil na své okolí. Postihovalo to třídu a někdy i kantory. Ve volných chvílích se zabýval i astrologií a okultismem. Jeho pokusy v tomto oboru nám přinášely mnoho veselých chvil, ale i strachu. Měl měkké citlivé srdce a zvláště vyvinutý smysl pro dobro a zlo. Svým sociálním zaměřením byl pokrokovým elementem ve třídě. Plně s ní prožíval radostné i smutné chvíle.

S kytarou v ruce zpíval písně pro své i naše potěšení.

Kosta miloval život, jasné slunečné nebe. Měl rád lidi. Byl poetou, zpěvákem a dobrým kamarádem třídy až do sexty, kdy se najednou celá třída začala rozpadávat.

Přišla světová válka. Třída prodělávala odvody.“

Situace se přiostrhovala: „Přišla éra loyálních projevů, válečných kompozic, execírek na Letné a Invalidovně, zkoušek inteligence.“

Tyto události však už Konstantin se svou třídou neprožíval, byl odveden jako jeden z prvňáků. Jako mnozí jiní z jeho generace byl vržen do soukolí válečné mašinérie přímo ze školních

škamen, byla mu oblečena uniforma rakousko-uherského vojáka a měl bránit „takovou blbou monarchii“, která „nemá ani na světě být,“ jak pravil za obdobné situace Josef Švejk.

Jaroslav Hašek líčil na jednom místě svých *Osudů dobrého vojáka Švejka* za světové války pocity mladého chlapce, který musel narukovat: „Mladičký voják vzdychl si upřímně. Litoval sám svůj mladý život, že se narodil v tak hloupém století, aby ho zařezali jako krávu na porážce. Pročpak je tohle všechno?“

Proti pozdnímu vzpomínání Hermíny Bieblové na „osudy dobrého vojáka Biebla za světové války“, ve kterém milosrdný čas zřejmě překryl chmurnost oněch let, stojí protikladně svědectví spolužáka: „V jednom ponurém zimním dnu se Kosta vrátil z pole, jako vojenský zběh. Ve špinavém vojenském stejnokroji, páchnoucím potem a krví. Hustě zarostlý. Oči vyděšené prožitou hrůzou, horečně nevyspáním cestou a hořké bolesti.“

To nebyl ten slunný, veselý chapec. Před námi stál zničený, utrpením předčasně zestárlý muž...

Kosta se vrátil domů v těžké duševní krizi... V horečnatém stavu chrлил krev.“

Vlastní životopis

„Můj otec byl zubním lékařem. Ve volných chvílích maloval, sochařil a někdy také psal články do pokrokových novin. Pro své protirakouské smýšlení byl za první světové války pronásledován pověstným Halbubrem. Nedovedl čelit manýrám tohoto pochopa a raději spáchal sebevraždu. Má matka, ctitelka stoické filozofie, příkře odsoudila otcův čin. Slabost jí byla cizí. Slabost neodpouštěla nikomu. Ani tomu, koho nejvíc milovala. Ve svém stáří našla si cestu ke komunismu. Nesmírně jí imponoval heroismus obránců Stalingradu. Když potom pochopila i příčiny tohoto heroismu, zamilovala si Sovětský svaz. Tato žena od dětství mne nabádala k vnitřní čistotě a statečnosti. Z matčina nočního stolku zmizely Myšlenky císaře Aurelia, zajímá se živě o současnost. Má sestra je prostá žena, která vede naši domácnost, ošetřuje nemocnou matku a zastává několik funkcí v místní organizaci v Slavětíně. Tak vypadá rodinné ovzduší, v němž nejčastěji pracuji a žiji.“

Jsem členem komunistické strany devětadvacet let. Není snad zapotřebí, abych se zde rozepsal o své literární dráze, která je s dostatek známa. V politických sporech stál jsem vždy po boku Vítězslava Nezvala. To znamená: vždy a za všech okolností po celá desetiletí jsem zůstal věrným stoupencem strany. Literární omyly, kterých jsem se v minulosti časem dopouštěl, hodlám vyvážit svou novou bojovou poezií. Nejsem ještě ani zdaleka spokojen s tím, co jsem prozatím napsal.

První světová válka byla pro mne cenným poučením. Naučila mě dívat se na svět mřížemi rakouských vojenských arestů. A dala mi příležitost poznat život i způsob boje černohorských komitů a partyzánů. Dovedu si živě představit, čím se dnes v horách zabývá statečný jugoslávský lid.

V roce 1919 patřil jsem k těm, kteří z politických důvodů nenarukovali. Za neuposlechnutí mobilizační výzvy byl jsem postaven před vojenský soud v Terezíně. Do terezínské kobky jsem se nedostal zásluhou Arnošta Ráže, bratra mé matky, advokáta a známého komunistického básníka, který mě hájil opravdu obratně, uvážíme-li, že se mohl opřít jen o vratkou „potvrzenku“, podepsanou soudruhům Fr. Šlikem, bývalým starostou v Slavětíně.

Na svých dalekých cestách poznal jsem na vlastní oči utrpení a bídu koloniálních a polokoloniálních národů. Ale také národně osvobozené hnutí Indonézánů. Na podzim 1926. Strach imperialistů má velké oči. Přes výslovný zákaz policie, která mne v Semarangu i jinde mořila svými nekonečnými výslechy, stýkal jsem se s domorodci, což v těchto neklidných dobách bylo

i nebezpečné. Teror, deportace „provinilců“ na Novou Guineu, to mě příliš pobouřilo, než abych mohl neprojevit svůj názor na tamní události. Byl jsem nucen svůj pobyt na Jávě zkrátit proti stanovené době, neboť zájem koloniální policie o moji osobu rostl.

Už v prvních dnech německé okupace jsem byl varován přáteli a jedním členem tehdejšího četnictva v Lounech, že u nich Gestapo pátralo po mojí politické činnosti před válkou, protože mu bylo známo, že jsem odhalil jednoho jeho agenta ve veřejné místnosti v Lounech už roku 1938. Zjistil jsem, že si tento agent pořizoval soupis agilních soudruhů na Lounsku a Žatecku. Z popudu F. X. Šaldy jsem organizoval v Lounech pomoc německým soudruhům z Říše a židovským uprchlíkům, kteří s nimi přešli hranici. Hodně jsem se s nimi stýkal, podporoval je a poskytl přístřeší některým německým umělcům. I do těchto řad se vetřeli agenti německé policie, kterými jsem se nedal oklamat a jejich činnost jsem alespoň ve svém kraji znemožnil. Pro svoji všeobecně známou příslušnost ke komunistické straně jsem byl hned po okupaci sledován nejen německou policií, ale také jejich spolupracovníky z řad domácí reakce. Toto později vrcholilo veřejnými udavačskými útoky v protektorátním tisku. Protože jsem byl nucen měnit stále svůj pobyt, mohl jsem proti okupantům pracovat jenom příležitostně. Leccos jsem zařídil a podnikl z vlastní iniciativy, ale pro svůj už tehda špatný zdravotní stav jsem se nemohl zapojit do trvalé činnosti v ilegalitě.

V květnovém povstání roku 1945 jsem dle všech svých sil pomáhal, v místě Pod Emauzy jsem při této činnosti utrpěl i zranění na ruce. Na Vinohradech i jiných místech Prahy jsem se účastnil akcí proti Němcům, střilejícím z budov. Moji účast v revolučních bojích mohl by například potvrdit s. inž. František Němec, dnes zaměstnaný v plánovacím úřadě Československého státního filmu.

Pro stranu pracuji při každé příležitosti denního života. Dále soustavně pořádáme s Karlem Konrádem literární večery hlavně v mimopražských organizacích.

S nesmírnou radostí vítám tu možnost uvidět drahý Sovětský svaz, ale obávám se, abych svým neuspokojivým zdravotním stavem (chorobou pankreatu) se nestal přítěží výpravy i našich milých hostitelů, kdyby se má nemoc na cestě zhoršila.“

/Předběžné poznámky k životopisu/

„Marie 4500 Kč.

Matka pro stáří zbavena členství

Marie v Hradci (1926 – 28) 1948

účast na akcích V. odboru min. inf.

Účast v revolučních bojích 1945 v Praze

Za války ilegální činnost s Frant. Sailerem z Loun, který později zemřel

Další činnost s dvojicí Jar. Pízl z Loun a Věra Pízllová z Loun, kterým jsem pomohl v jejich činnosti na skupinu Libochovice. Věra Pízllová byla později popravena – zásobování židovských vězňů v Terezíně. Odhalení německých špiónů a zneškodnění jejich činnosti. 1938

Starý Sambor, Vídeň atd. za světové války

Před zatčením v Náchodě byl jsem zachráněn místními pracovníky (insp. Karas a jiní)“

Na okraj curricula vitae: Je nutno si uvědomit, že zdůrazňování určitých politických aktů se dalo v souvislosti se stranickým prověřováním v době, kdy kdokoli mohl být ohrožen (viz politické procesy). Netvrdím, že je třeba brát je s rezervou, ale akcentování věrnosti straně a revolučnosti vůbec vyplývá už tehdy z obav z možných následků neprověřenosti.

/Profesor Jaroslav Krátký doplnil dříve uvedenou vzpomínku na Bieblova školní léta:/

„Byl jsem jeho učitelem na reálce v Lounech v letech 1912 – 1914 a znal jeho zranění v prostředí školy a rodiny v letech dospívání. Později, po první světové válce, setkával jsem se s ním za svého působení v Praze a sledoval i v osobním styku s ním jeho básnický růst a přelom.“

Konstantin Biebl s Dr. Kselikem na Jávě

Z dopisů Konstantina Biebla (a Konstantinu Bieblovi)

„Velectěný pán p. Václav Kolátor, Praha III, Radeckého nám. Č. 1

Adresa: Jed. dobr. K. B., stará škola, Plzenec

Milý Václave! Šťastně jsem prožil první dny života vojenského, které byly nejnepříjemnější. Vzpomínám, jak užíváš teplých dnů, ana leže na plovárně, ničeho nedělaje a se naparuje, zatímco já mechanicky obrábám svoje oudy. Měj se dobře, a až budu mít čas, napíšu Ti toho více. Vyprošuji si poručení slečnám sestřám.“

/Pohled: Przemysl. Widok ogólny. Razítko: Sambor III. 16/

„Velectěný pán p. Václav Kolátor, Praha III, Radeckého nám. 1, Böhmen

Přijmi srdečný pozdrav z krásného Přemyslu!

Tvůj Konsta

Rukypolíbení slečnám sestřám.“

„Löbliches k. u. k. Kommando des k. u. k. Infanterie Regimentes No 73

Endesgefestigter Konstantin Biebl, Schüller der VI. Klasse an der k. k. böhm. Staatsoberreal-schule in Prag – Kleinseite, geboren im Jahre 1898, zuständig nach Slawietin bei Laqun, bittet um Aufnahme als Einjährig-Freiwilliger auf eigene Umkosten, da er bei der letzten Landsturm-musterung 18. April d. J. in Prag als waffenfähig befunden wurde, falls er die Ergänzungsprüfung für den Einjährig-Freiwilligen Dienst, der er sich im nächsten Prüfungstermin untersicht, gut bestehen wird.

Als Dokumente erlaubt er sich vorzulegen: 1) Eintrittschein,

2) Väterliche Zustimmung, 3) Legulisierten Revers.

Gleichzeitig bittet er vor Antritt des Dienstes am 11. Mai die Entscheidung ihm Rundzugeben.
Mit Hochachtung:
Konstantin Biebl,
wohnhaft jetzt bei den Aeltern
in Schlan (Böhmen)
Hussgasse 107
An das k. u. k. Kommando
Des Infanterie-Regimentes No 73
In Prag-Werschowitz
Konstantin Biebl
Oberrealschüller
Schlan (Böhmen), Hussgasse No 107
Bittet um Aufnahme als Einjährig-Freiwilliger
3 Beilagen
Präs: Prag, am 30. Apr. 1916
K. u. k. Ersatzbataillon des Infregmt Nr. 73
Exh. Nr. 4/603 Adj. Mit 3 Blg.
Hierorts wird auf Sie nicht reflektiert.
2. 5. 1916“

/Václavu Kolátorovi – pohled: Lirniki na jarmarku. Razítko: Krakau – 23. VII. 16/
„Velečtělý pan p. V. Kolátor, student, Praha III, Radeckého nám. 1, Böhmen
Přijmi srdečný pozdrav z Krakova
Kostá“

/Dopis v černé ořízce, razítko: 11. 10. 16/
„Vážený pán p. Václav Kolátor, student, reálka, Praha III
v Slavětíně dne ?/X. 16
Milý Václave!

Zkrátka: Jsem nemoc – nejedu. Buď tak laskav a napiš mi něco – Jest mi smutno! Nerad se
přiznávám k tomu – ale je to pravda –

Z bojiště mne došly smutné – ale předvídané zprávy od posledního ze 16 kolegů – dva kříže
přibily v mé čapce.

Noci mne zabijí – smrt – boj – zkrvavené lebky kolegů – to vše – bičuje moji nemocnou duši –
a drtí lebku – – však odpusť! Co budu Tě nudit mojí bolavou duší: jsem d-----ě chorý!

Buď schovívav!

Však mám dobrou masku – a časem naučím se smát – jen třeba študovat roli! A dost o tom!

Ještě jedna povinnost mne nutí – abych se vrátil trochu zpět.

Tenkrát, jak jsem byl u Vás – Tvoje sestřička mi dala koláče s sebou – a ve své neomluvitelné
„neovládanosti“ jsem zapomněl poděkovat – já blbec. Ale nejen to! Bylo to vůbec netaktní to
přijít – protože jich bylo tak mnoho! (jak se stydím) V tomto případě nemyslím, že jsem je neměl
přijít – protože jsem přesvědčen – že mně je slečna nenabídla pro pouhou formalitu (obzvláště
když viděla „člověka“, který jak „ras“ se vrátil..) – a zkrátka že jsi mi víc – než tuctový přítel, Vášo!
Ty mne chápeš a přikryješ pláštěm milosrdenství! –

Jak udělal Krátký maturu? Co dělá Praha i se svým životem? Lapám myšlenkami tu nádheru!
Co dělá Vaňas? Vtipkuje ještě na nezřízenosti světa?

Co se týče mého života, je velmi omezený! Ležím! Dopoledne se dívám na ornamenty na strope a do blbě tváře sv. Jana na jednom obraze starodávném (totiž ten obličej je blbý na tom obraze – netvrdím, že sv. Jan – –). V poledne slyším zvony (jak dlouho?), hrčení vozů a bučení dobytka s doprovodem nějakého pasáka sprostáka! A odpoledne se dívám do blbě tváře – – –

večer se dívám do ornamentu na stropě – a až se změní ve fantastické tvary a převede mne v tupost – která přejde ve snění –

Zdá se Ti to směšné, ale je to pravda! Však přijde čas – Praha – – – Touha! Život – a né zaživa hnit – ve hnilobě duše!

Do Prahy přijedu – (jestli totiž nebudu) asi po svátcích – když né „direkt“ do Prahy, tak aspoň blízko, jako jsou B-----!

Napiš mi něco! – ovšem jestli chceš! Je to škrábanice, vid'! Já mám „takhle“ krásný rukopis, besonders když píšu na posteli!

Tvůj přítel (je to dost divný mít přítele blázna) Konsta

Slečnám sestrám si vyprošuji rukypolíbení – Mílovi pozdrav. Až dočteš, tak nekritizuj!“

/Václavu Kolátorovi:/

„Milý příteli!

Odpust', že Ti tak dlouho nepíši.

Nemoc se mi poněkud zhoršila, neboť jsem znovu prodělal paratyfus, „regma“, disenterii, zánět plic, srdeční nervózu, melancholii, trombózu, otřesení nervů atd. etc. (mezi jiným časté krvácení z nosu a mdloby, jak jsem to již ve škole míval).

Je mi velice divné, že Kurz byl odveden – myslel jsem, že taková žbla- či pra-buňka jest „pro jednu duševní chorobu“ soudně untauglich uznána.

A Hryčovec se zlatou žilou? Také?

Jelikož dostávám srdečný záchvat – končím pomalu, ale zato zvolna. Nezávid' mně, že Vám elektrika a „lanové“ nejezdí – u nás v Slavětíně také né – ale proč Ti to povídám – jistě si se to také v novinách dočteš.

Máte ještě hodně koček na dvoře a balkónech?

Pozdravuj toho mladíka „přesdvůrvodnaproti“, co se tenkrát na mě tolik durdil! Rukypolíbení sestrám slečnám si vyprošuji – pozdrav Mílovi a té paní, co říkala, že mám „mal ochio“ (zlé oči), a znamenám se Tě v plné úctě já věrný (dík, že jsi muž, že mohu Ti zůstat věrný) Kosťa Bíbl a zčásti pro Tebe pokračuji ve Fantově dopise.“

/Václavu Kolátorovi:/

„- - - -

– Padá sníh bílý, čistý, jasný. Na zemi mění se v bláto – špinavou, kalnou vodu. – Bělost každé vločky je jen maskou shnilého jádra. Kdo udrží je na čas v jejich pokrytectví? Je to Mráz, který tvoří tropické květy na chladnoucích oknech. Vločky padají z nebe čisté, ale „zničí se morálně“, čistí špinavou atmosféru. Další „vločky“ zůstanou čisté, majíce cestu raženu těly svých předků. Však čistota jejich je krátká – padnou do bahna svých bližních – aby kráčely za jejich heslem. Některé vločky padnou na střechy, kde dominuje nějaký čas jejich čistota, – až přijde Slunce a odhalí jejich škrabošku a ony se řítí po společném okapu do říše tmy a bahna. Štěstí, že „vločky“ v bahně si libují – nedivme se – je to jejich osud.

Však jejich život netrvá dlouho!

Z bahna vypařuje se čistá, jasná voda, – její pára vznáší se k nebi – a na zemi zůstává špinavé nehybné bláto – a Ty jsi ona vločka, – která nejvíce bahna zanechá a nejmíň se z ní „dobré vody“

vypaří – protože si na můj první zoufalý signál do šera – ani neodpověděl. Ale teď si nucen. Já Ti to poručím a Tě o to prosím. Jdete k odvodu. Víte. Budete odvedeni? Budete. Máte protekci? Neexistuje žádná v tomto případě. Žádný z vás není mrzákem, ani duševním – – (když Kurz) – – , ani tělesným – (když Hryčovec) – Chci vědět, ke kterému regimentu – nebo vůbec k čemu půjdete – – kvůli Vám (uzdravím se!), vynasnažím všechny síly se – dát přeložit tam – kam Vy půjdete!

Buď zdrav, pozdravuj klasu a odepiš.

Váš zneuznaný kolega Košťá“

/Dopis v černé ořízce, razítko: 29. XI. 16/

„Pán, pan Váša Kolátor, studující, Praha III., Radeckého n. č. 1

Léta Páně 1916

Milý Vášo!

Předně odpusť, že Ti tak brzo píši, neboť jest to také trýzeň „hnedky za čerstva“ moje volovinky a bolesti poslouchat. Tvůj dopis mě mnoho potěšil a v mnohém světle do Vašeho života poskytl.

Tím smradem, kterým trpíte ve třídě, jsou v blízkosti jistého centra, kam míří cesty všech smrtelníků bez rozdílu stavu a pohlaví. (Ovšem že jsou rozdíly – jest takový institut pro dámy – extra pro pány (viz nápisy „Páni“ – „Dámy“), a dokonce v „těžších“ případech možno použití za deset haléřů I. třídy, za 6 h II. tř. a za 4 h III. tř. (jestli to totiž nezdražili nebo nezdanili) – a celkem jest to věc známá a člověk může být spasen v kterékoli třídě. – Tak tedy tím puchem (ale ne „Puch“, firma na auta, velocipedy atd.) trpím také já. Totiž naproti mému oknu bydlí jeden „Bauer“ (shodou okolností jmenuje se také Tonda, ale není „dřív“ tak obzvláštní, ačkoliv má na kalhotách (a to na místech nejchoulostivějších) mohutné díry, takže mu časem i „pleť“ prokukuje, z čehož možno logicky bez jakýchkoli vzorců vyvoditi: „Nenosí prádlo.“)

Odpusť, že Tě otravuji popisováním cizích osob – ale to spadá do děje! – A ten „Bauer“ má rozsáhlý dvůr, a v tom rozsáhlém dvoře má příšerně rozsáhlou pyramidu hnojnou, ohromných rozměrů a tak mohutné „smradupůsobnosti“, že zásobí svojí lahodou celou obec. Atomy jejich plynů jsou tak působivé, že pronikají i do soukromých bytů a ani můj hrad neušetřily. Však jaký div! Ten smrad působil blahodárně na moje nervy (možná, že ten plyn mimo H₂S také O₃ v sobě choval) a úplně navrátil mysl do starých kolejí. To se hned projevilo tím, že jsem našel rady i pomoci všem obyvatelům v Slavětíně proti tomu smradu náramnému. Totiž každý obyvatel dal 10 h a za sumu sebranou koupili jsme „františky“ a kadidlo – které se na extraktomuzříženému ohništi pářily. Oba smrady navzájem reagovaly (vlastně jeden smrad a jedna vůně) a vytvořily jakousi třaskavou směs bezvonou.

Také denní program života jsem změnil.

I. Dopoledne studuji záhadný úsměv Mony Lisy, jež marně pokouším se přenést na plátno! „Ksicht“ je dost dobrý, ale ten úsměv! Nakreslím-li ústa: /obrázek hlavy s vodorovnými ústy/ – – (takhle primitivně Ti to naznačím), vyhlíží, jako by místo úst měla pecku datle.

Když jej naznačím takhle: /obrázek hlavy s ústy prohnutými dolů/, tak se směje jako paňáca, ale kterému se nic nestalo. A konečně, když takto: /obrázek hlavy s ústy prohnutými nahoru/, vypadá jako Ludvík XIV. před popravou.

Jenom jednou se mi podařilo poněkud naznačit její záhadný úsměv, ale jenom na moment! Dojat sám nad sebou políbil jsem v rozpoložení Monu Lisu a její úsměv se otiskl na moje rty. Představ si můj vztek – ale bylo již pozdě. Mona Lisa místo úsměvu měla tam jen „rozčapnutý drek“, který jsem již znova do prostoru vytáhnouti nedovedl. Škoda! – –

II. Odpoledne se zabývám tvořením básní a písní. Dnes právě složil jsem kostelní píseň

smuteční, která lká nad úmrtím Konstantina Biebla. (Vysvětlení: až umřu, nechám si ji zazpívat.) Notu ještě nevím, ale nejspíše užiji z nějaké staré, krásné písně české jako: Na Marjánce nebo Na císařské louce – – – nebo Já jsem Ferda Babinej. Jako úvod složil jsem překrásnou píseň (ale ne o Svini a pávu). Slyš:

Kynul Pán tam nad oblaky,
tvůrce mužů, ženských taky,
by ubylo pozemského
matka země v lúno vzala,
duši Tvoji dáblu dala.

Sladce spi – carara – sladce spi!

Není to krásné? A jak lidově a prostě to zní!

III. A večer co dělám? Nechávám si předčítat od „děvečky“, zvlášť k tomu „najaté a způsobilé“ předčítati – obyčejně věci s Biblí Králickou co do názoru i provedení se rozbíhají.

IV. Pozdě v noci, při měsíčku a zavřeném okení, signálem zoufalým své mandolíny do šera marně volám a zpívám. Však ten selský lid nemá smyslu pro moji lyriku.

(Neboť jsem zřetelně slyšel, jak jedna bába kolemjdoucí zařvala: „Který p.....k to tady tak pozdě huláká?! – – – „

Marnost nad marnost!

Pozdravuj Fantu a řekni mu, že se mi zdálo o jeho sestře.

Zdraví Tě

Tvůj

Konsta.

Poručení sl. sestrám.“

/Pohled.Sbíráníhříbků.Razítko:K.u.k.InfanterieregimentNr.40Superarbitrierungsabteilung/
„Pan Váša Kolátor, vysokoškólák, Radeckého nám.1., Praha III, Čechy

Přijmi pozdrav ze slavnosti samborské. Právě mi tady jedna „panienka“ vylila na hlavu půl litru – vody – tady je totiž zaveden takový mrav, že lidé lejou na sebe vodu – je to konečně ve válce moudřejší bavit se takovým laciným způsobem – – –

Pozdravuje Tě K. B. Sup. Abt. I. R. 40. Sambor“

„Vážený pán p. Václav Kolátor, vysokointeligent, Radeckého nám 1, Matička Praha III, Čechy
E. F. K. K. Biebl, Wachcomp., Sanok, Galizien

Přijmi srdečný pozdrav:

z Mostu dne 5/10 o 3 H 10 min.

z Loun dne 5/10 o 7 H 3 min.

z Prahy dne 6/10 o 6 H 45 min.

z Olomouce dne 6/10 o 11 H 37 min.

z Přerova dne 7/10 o 4 H 2 min.

z Odrberku dne 7/10 o 5 H 47 min.

z Krakova dne 7/10 o 10 H 1 min.

z Tarnova dne 7/10 o 12 H 52 min.

z Dembyce dne 7/10 o 2 H 6 min.

z Řešova dne 7/10 o 5 H 3 min.

z Přemyšlu dne 7/10 o 6 H 58 min.

z Chyžůva dne 8/10 o 3 H 2 min.

ze Zaguře dne 8/10 o 11 H 25 min.
ze Sanoka dne 8/10 o 9 H 35 min. večer

Sanok dne 9/10 1917

Dnes odjíždím na několik dní do Terstu! Pošlu Ti lístek.

Zdraví Tě Košť

Mílovi pozdrav!

Slečnám rucelíbám“

/Pohled: Budapest. Halászbástya/

„Pan Václav Kolátor, vysokoškolák, Radeckého nám 1, Praha III, Böhmen

Drahý příteli!

Přijmi srdečný pozdrav cestou na nádherný orient.

Pozdravujte mně nastox, co jsem měl v Praze tolik rád

Košť“

/Pohlednice: Goražde/

„Ctěný pán, p. Václav Kolátor, student, Praha III, Radeckého nám., Böhmen

2/XI

Drahý příteli!

Podnikám báječně ohromně krásnou cestu pěšky ze Sarajeva do Černé Hory.

Je to báječné, ale přece sakramentální!

Zdraví Tě Košť“

/Razítko: Plevlje 11. XI. 17/

Vážený pán p. Václav Kolátor, student, Radeckého nám. 1, Praha III, Böhmen

E. F. Biebl, Baons 518, Etappenpost Plevlje, Montenegro

10/XI

Drahý příteli!

Již začínám a nevím, co začít. (Připadám si tak, jako když Škeble řekla: „Sedněte si a zůstaňte stát!“ Pamatuješ se na to?)

Jak se Ti daří na „vysokém učení“? Zajisté dobře, neboť tam se dostávají jenom „jedničky“ (ovšem že různý počet jich má Aurhán a Fanta...).

Pěstujeme silně hudbu a zpěv. Aspoň nám není tak smutno, jako nám není veselo.

Zdraví Tě

Konsta“

/Lístek polní pošty s textem Jsem zdravý a daří se mně dobře. Na tomto lístku nesmí se nic jiného sdělit. – v 9 jazycích. Razítko: Plevlje 21. XII. 17/

„Veselé Vánoce přeji panu Václ. Kolátorovi, stud., Radeckého nám. 1, Praha III, Böhmen

C. F. K Biebl, Baon 518, Etappenpost Plevlje, Montenegro“

/Pohled: Mohamedanske žene u Bosny, sakrivajući se – přikreslen perem obličej v jednom okně/

„Vážený pán p. Václav Kolátor, vysokoškolák, Radeckého n. 1, Praha /turecká číslovka/ III, Böhmen

– – – to je „tři“ po turecku, a jestli tomu nevěříš, no tak se zeptej!

Šťastný „Nový Rok“ všem Vám „dětem“ „od samého srdce“ přeje Váš strejček z Černé Hory“.
(To je na rok 1918 – kdyby to náhodou přišlo vo nákej rok! – – –
později – je špatné spojení.)“

/Václavu Kolátorovi – první řádek turecký nápis/

„Montenegro 3./I.

Vážený příteli!

Děkuji Ti za Tvůj dopis, připomněl's mi opět Prahu i celý její život.

Plevlje je město čistě turecké – též já jsem se již úplně životu tureckému přizpůsobil – mohu
(– ruku na srdce –) říci, já měl pro „něj“ vždycky vlohly – (Času mám dost, jsem v kanceláři a úřa-
duji jen dvě hodiny denně.)

Sylvestra jsme oslavili důkladně, jak se na pořádné a slušné lidi patří. Totiž: loučili jsme se se
„Starým Rokem“ právě tak dlouho, jak jsme „Nový“ oslavovali, toliko s tím rozdílem, že jsme se
začli loučit s jasnou myslí a končili „takřka“ v „bezvědomí“.

Slavnost odbývala se v Off. Mense. Úvod (prolog) začal známým vojenským orchestrem. Aby
ukázal zdatnost a vojenskou vytrvalost, „zahrál“ několik kousků „ráz naráz“.

Potom „čtyři“ páni předvedli zpěv „Herzklopfen“. Bylo to dost hezké, jeden druhému „cosi“
zpíval a ze slov „Fräulein“ a „Kanape“ jsem „tak tak“ vystihl obsah děje.

Pak opět se do toho vložil orchestr. Zahrál „Ach ta noc – –“ se zpěvným doprovodem publica,
takže zrovna, ale zrovna právě takový dojem jsem měl – že jsem v „Areně“ na Smíchově. Po ně-
kolika méně významných produkcích jako: „Gramofon“ s doprovodem piana a basy nebo pískání
na „hubu“ s doprovodem kapesního flašinetu nastala pauza – blížila se dvanáctá – „Starý Rok“
s „Novým“ počali zápasit; také náš „rozum“ vedl již dlouhý zápas s alkoholem, a než „Nový“ zví-
těl, ležel již rozum na „lopatkách“. Když nastala dvanáctá, lampy se „stáhly“ (nikoliv „zhasly“,
nebylo třeba, – dámy tam nebyly) a „kdosi“ (snad uhodneš kdo?) dvanáctkrátě udeřil na „cosi“,
co dvanáctkrátě „zachraptilo“. Zdá se mi, že to byl hrnec (dokonce mám podezření na určitý
druh zmíněného předmětu – pro krásný baňatý tvar) – ale tvrdit to nemohu, – byla tma a můj
rozum nebyl schopen zdravého úsudku.

Když se lampy „rozsvítily“, ujal se vlády „Nový Rok“. Mnoho si od něho neslibuji, protože i při
Jeho vládě naše těla zůstala vesměs „bezvládná“. A hle! – Dvěře se otevřely a do sálu vběhl „Nový
Rok“. Byl krásně bílý, měl dlouhé uši a byl to kopytatec. Jelikož se právě narodil, neuměl ještě
mluvit a vydával ze sebe pouze: „kvik – kvik“ a na krku měl napsáno „Nový Rok“.

Vzav „Nový Rok“ do ruky, poznal jsem, že je to prase!!! V mé hlavě se rozsvítilo! Může být
něco lepším symbolem „lepších časů“, jak prase?! Ne! To uzná každý!!

Zdraví Tě

Kostá

Pozdrav Mílovi a slečnám sestřám.“

/Razítka: Plevlje 5. I. 18. Vytištěno: Feldpostkarte, připsáno:/ „auf dich!, warte!

Wielmozny pan Kolátor, (pražských holek diktátor), Radeckého nám. č. jedna, Praha III po-
čátkem ledna, Bohemia, (Austria)

Kostá Bíbl, Plevlje

Plevlje!

Děkuji Ti za Tvou báseň,

za holu i za Střelák –

na to rýmuj se „dáseň“,

prase, ryba – darebák.
Máte vy tam fešné holky;
„to je pravda“ mnohý dí, –
na to rýmují se „vdolky“,
„starej sejra nesmrdí“!
Však to stojí hodně „prachů“
pražské holky milovat,
co jsem často přestál „strachů“,
zvlášť když začly „žertovat“.
Najdou sobě divnou látku
často „dífký“ k žertování,
„vytáhnou“ ti „padesátku“ –
marno všechno překlínání.
Zdraví Tebe Kostá Bíbl –
rukulíbá sestřičkám –
ať Ti z toho není „übel“,
nebo se Tě nedočkám!“

/Razítka: Plevlje I. 18. K. k. Landsturmetappenbaon Nr. 518 Kompagnie III/
„Pan Václav Kolátor, student, Radeckého nám. 1, Praha III
Plevlje 6/I
Něco do Tvého albumu fotografií.
(„Hlavní měšita“)
Kostá“

/Václavu Kolátorovi/
Plevlje 7/I.
Drogi Przyjacielu!
Dziekujecie Ci za Twojo kartke któro dzisiaj otrzymalem. Za kobiecine czule usciskam Cie, bard-
zo mi sie podoba, jest ona tak cieniuotka w pasie że jedno reko možno jo objoc. Otrzymalem
od Karla Czervonego kartke z Twojem wielezczyonym podpisem. „Żelaju Tobie wesilja ta šťastvija
sovsim“
Kostá“

/Pohled: Salut de l’Orient. Lastträger. Razítka: Plevlje/
„Pan Václav Kolátor, Radeckého nám. 1, Praha III, Böhmen
Odcházím do boje proti komitátům, nepiš mi více do Plevlje, – cestou Ti pošlu zprávy – Zdra-
ví Tě a Vaši mládež strejček z Plevlje
Tentokrát to asi má prohnaná kůže odnese!“

/Pohled: Pozdrav iz Čajniče. Razítka: Čajniče 3. II. 18/
„Pan Václav Kolátor, student, Radeckého n. 1, Praha III, Böhmen
Přijmi pozdrav z % do neznáma. Jsem raněn od bomby.
Zdraví Tě Konsta“

/Razítko: Sarajevo 17. II. 18/

Pan Ing. Václav Kolátor, Radeckého nám. 1, Praha III, Böhmen

Absender: E. F. G. K. Biebl, Spital Justitzpalais, Sarajevo

Milý kolego!

Osud zavlékl mě opět do Sarajeva. Vede se mi dobře, ale život jest tu bez ducha. Celý den sedíš v prázdné místnosti – sedíš – – čekáš – a když Tě to omrzí, počítáš kroky na dlouhé chodbě – – – Když jsi u kompagnie, hubuješ na exezierku, a když jsi ve špitále, stýská se Ti po ní – je jediným prostředkem na ubíjení času. Při posledním „Gefechtu“, který trval 6 hodin, zdál se mi, že trval ½ hodiny. Jakmile se člověku jedná o krk, tak čas utíká, ale jinak – – –

Zdraví Tě

Konsta“

„K. u. k. stabiles bakteriolog. Laborat. Beim Garn. Spital Nr. 25 in Sarajevo.
Nr.

Datum der Einsendung: 23/IV.

Einsender: R. L. Dr. Fischer

Namen: K. Biebl

Truppenkörper des Patienten: Justizpalast I. St. Z. 2

Material: Sputum

Frage: tbc??

Befund ?

Sarajevo, am 26. Feber 1918

Laboratoriumsvorstand:“

„K. u. K. Garnisonsspital Nr. 25 in Sarajevo Filialsspital Justizpalais.

Entlassungsschein

Für den Einj. Freiw. Gefrht. Biebl Konstantin des k. u. k. Inftr. Reg. N 450, 3 Kompagnie wurde
am 9. Mai 1918 entlaust und ist Ungezieferfrei.

Sarajevo, am 9. Mai 1918.

Dr Mahler

Unterschrift des Arztes welcher die Entlassung beaufsichtigt.“

„Sambor.

K. k. Östrerreichische Staatsbahnen.

Heft Nr. 19, 087.

Blatt Nr. 002

Militärfahrkarte

(Gebühren gestundet)

Von Sambor nach Slavětín über Przemysl Krakau Prerau

In der III. Wagenklasse für 1 Personen.

C. K. Z. D. Sambor 5. VIII. 18“

/Václavu Běhounkovi/

Slavětín, dne 6. září 1919

Milý kolego!

Milerád... atd. ...atd.

Místo dlouhého prologu přímo k věci: Posílal jsem a budu posílat do redakce vždy 3 – 4 „kusy“

básní – – – Dělán to jen proto, aby Vám bylo možno vybrat si některou z nich, která se Vám momentálně hodí – řekl bych „pasuje“ –

Tedy není třeba, abyste uváděli v „listární redakci“ – co otisknete – a co né – Protože kdo by to četl – tak by řek: „To je nákej blbec, ten Slavětínský“ – myslí, že může cpát ty své plody do Cíle jako do „baťochu“... brambory – – – A myslím, že je to tak dobře –

Například, máte-li pro některé číslo Cíle samou látku o „lásce“ – můžete upotřebit některou moji – která o ní nejedná – anebo zas naopak – – – tak tedy – rozumíš mi? –

(Jednoho odběratele jsem získal – pošlete mi tedy – prvním číslem počínaje – dva výtisky.)

S kamarádkým pozdravem

Konsta Biebl“

/K dopisu Václavu Běhounkovi přiloženo:/

Křížová cesta

Jde moje srdce a po bílém sněhu
krvavým pláčem cestu si značí:
Pro jedno slovo a chvilkový rozmar
křížovou cestou kráčí.

Jde moje srdce po něčem bílém
a nikdo mu naději nevrací:
Prokláno klidem a hostejnou rukou,
krváčí.

Jde moje srdce a nevím po čem,
cítím jen pohledy upřené kol:
Opilý bolem, opilý vínem,
vracím se k vínu, když vrací se bol....

Jde moje srdce a nevím, kam jde,
nemohu plakat nad novým hříchem:
Ztratilo bolest, ztratilo všecko,
zmrazeno tupým, cynickým smíchem.

Jde někam srdce a časem se vrací
k studánce vzpomínek pro trochu slzí:
To jen tak ze zvyku, když přijde lítost –
a ta snad také uvadne brzy....

Jde někam srdce a nehledí zpátky –
Co na tom, jestli někam se zřítí,
co na tom, jestli nepozná matku,
nezná už nikoho, umí jen klíti....

Jde někam srdce a nezná už sebe,
mohlo by plakat a může se smát:
Sto hromů! hergot neznám už sebe,
chtěl bych tak plakat a mohu se smát....

Nemám už srdce a snad nejdu nikam....

–

Bez rytmu, úplně bez jednoho škrtnutí napsaná, tak, jak to vyvolala nálada, proto snad hrubá a nevhodná..“

/Václavu Běhounkovi/

„Poslední dvě básničky (Prolog a Píseň) jsou psány volným rytmem i rýmem, který se dnes v moderním básnictví všude užívá. Hlavně Píseň, myslím, že je dobrá, může-li se ovšem tak vůbec o mých verších říci.

S pozdravem
Konsta Biebl.“

/Příloha k dopisu:/

Na Kampě

Na živém těle
horké železo,
rukama civilizace
vypálené rány –
to jsou města.

A tu nezranili!
Slunce si zpívá,
se mnou si zpívá
v kamenné vegetaci
z dlažby a zdiva
na malém místě
z lidského potu
jak zhojená jizva
na prsou přírody –
v malém parku.

Nade mnou hlavy
stulených spáčů
v pevném objetí
zimního smutku,
malátné ruce,
ruce ztuhlé
na prvním ohničku
teplého jara
studené prsty
rozvírají.

Řeka si zpívá
i jez si zpívá:
vlna za vlnou,
světlo a stín –
ubíhá pěna
pod hravýma rukama
poledního slunce,
jak bílé plátno
pod rukama švadlenky
na šicím stroji.“

/F. X. Svobodovi/

„Slavětín 24/9 /1919/

Je-li možno – žádám laskavě o uveřejnění. V hluboké úctě

Konst. Biebl

Kraj je rozloučením uplakáný;
v skalách ozvěny nad lesem zesilují hlasy.

Starý kůň, za pluhem bičem štváný,
na bledém strništi otevírá čerstvé rány...

Brázdy sestersky se táhnou polem
ke kalnému nebi stářím léta osleplému...

Šedá tíha... Vrány nad topolem

krouží, krákorají, usedají až na vršku holém.

Jak se domů vracím alejemi,

tak ze stromů dokrvava zbičovaných

kapky za kapkami řinou k zemi,

kde se rozlévají krvavými kalužemi...

Krásná báseň, ale nám se jaksi nehodí svým naladěním, a mimo to – máme děsivé zá-
soby. Jste však básník a dojistá Vám něco někde otisknou – Zašlete do beletristických listů
ukázkou.

Váš

Fr. X. Svoboda“

/Razítko: 13. VI. 21/

„Pan Aja /Václav/ Běhounek, studující, Královská 640, Louny

Konstantin Biebl, Praha III – Josefská 1

Něco čistě soukromého.

Nebudeš se zlobit, že mi K. /Karel Konrád/ ukázal příspěvky do Almanachu? Můžeš docela
spolehnout na moji diskrétnost.

Chtěl jsem Ti jenom říci dvě věci, které mne opravdu překvapily:

jak Bláha hluboko klesl, vlastně úplně – je hotov –

a jak Ty jsi naopak značně stoupl.

Ty dvě básničky jsou docela dobré – hlavně ta kratší, a měl jsem z nich upřímnou radost.

Tak nazdar!

Spal!

B. S.

Konrád a Vodseďálek jsou moc dobří kluci. Kamarádíme teď spolu a těším se, že až přijedeš do
Prahy – snad přijdeš po prázdninách – že v Tobě najdu dobrého přítele – Tak nazdar!

/Razítko: 20. VI. 21/

„Pan A. Běhounek, studující, Louny, Královská 604

K. Biebl, Praha III – Josefská 1

Milý Ajo!

Už jsme se domluvili s Vodseďálkem a Konrádem, že bychom přijeli 25. tm. (v sobotu) večer
do Loun, a tam by se konala schůze závěrečná.

Kdybys to chtěl mít v Praze, tak bys mi musel včas napsat, abychom nejeli –

„Člověk si sám dělá těžko kritika“ – to je velká svatá pravda a dokonalým autokritikem snad

není nikdo na světě. Spíše člověk vidí „třísku“ u jiného, než vlastní „břevno“ – a to se hned na mojí kritice přesvědčíš.

Tedy se nehněvej a proberu přísně kriticky básničky Tvoje ze svého zorného /kresba úhlu/.

1) myšlenka dobrá.

2) Rytmus dobrý, až na třetí větu od konce: „na obzoru se s horami spíná“.

3) Tato věta, myslím, je jediné nešťastná z celé básničky, a to proto:

4) má ráz čisté dekadence. Abys mi rozuměl: podobnou chybu jsem kdysi udělal v Kabaretní písničce. Otevři si Cíl a tam najdeš např. tyto věty: 1) „na tvrdé půdě vychladlých duší“ a 2) „jsi sklenice vody podaná žízňivým retům –“

Věta 1) je dobrý příklad, jak se v moderní básni psát absolutně nesmí!

věta je správná.

je dekadence 2) moderna.

V moderní poezii musí být každý obraz jasný jako křišťál, jednoduše, skoro naivně broušený, a když na takovou lehkou stavbu najednou padne „tvrdá půda vyprahlých duší“ nebo něco podobného, tak je to, jako bys na papírovou lodičku dal kus olova. Také slovo „obzor spíná“, „tajemný plášť noci“ apod. jsou slova čisté dekadence, směru to naprosto dnes bezcenného, jako např. Klášterský, Vyskočil, Karásek, kteří nikdy nebyli umělci, i kdyby se sebevíce četli.

Proto máš celou řadu lidí, kteří u skutečně krásných věcí nic nevidí. Příklad: Němec má jednu básničku nazvanou tuším Výlet, a ta končí:

..pojedeme domů parníkem

anebo vlakem.

To je jedno.“

Zdánlivě to není nic, a přece je to krásné.

Chtěl tím jednoduše říci, že je ještě plný lesa, přírody, dojmů, a je mu jedno, kudy pojede, protože vše by mohl prožívat i při zavřených očích.

Nebo Kalistovy básně.

Jsou až dojemně prosté.

Slovo „spíná“ je také vloženo, tuším, jen kvůli rýmu na „Syna“ a je cítit násilnost.

Básnička by byla docela dobrá bez této věty. Když se začne rýmovat, není tím řečeno, že se to musí dít až do konce.

Ve větě „aby všichni zaplakali“ vložil bych slovo „lidé“, aby se obraz rozšířil nejen na přítomné, nýbrž na všechny lidi na celém světě, a protože ve skutečnosti to není možné, dostane hned obraz naivní výraz.

Jinak je básnička hezká, myšlenka též dobrá, a to je hlavní. Chybí Ti jenom se propracovat více formálně. Zde jest vidět málo cviku, ale to se časem podá.

Zněla by tedy básnička takto:

(Nic jsem vlastně nezměnil, jen vypustil něco)

Pohřební písnička

utichla docela.

Zoufalý zvonek slyším z kostela,

zvoneček malý,

aby všichni lidé zaplakali.

Cestou jde dlouhá a černá řada

a smutek na ni padá,

na hrob tmavý,

na ustarané hlavy
a na matičku nachýlenou.

Modleme se
ve jménu Otce i Syna.

Nezlob se, to je jen můj subjektivní názor o úpravě formální!

Co se druhé týče, myslím, že by první sloka mohla být zkončena – – – ty a já.

(= tato „I“ je skutečně v textu!) „cestičko má“ se může vynechat, protože to nějak neuzavírá sloku. – Celá sloka bude docela dobrá, když ukončí se: ...a budeme tu sami,
ty a já!

Sloka je tím uříznutá jako houska na krámě. V této sloce jest velice hezký obraz „zhasím máky“ – – Těž v druhé sloce obraz: „Přiběhne k nám široká cesta“ jest dobrý obraz. Jenom konec se mi nelíbí: Nepochopí, že... Zdá se mi to příliš po lopatě, jako nějaké vysvětlování pro čtenáře na konec.. nějak by se to mělo zjednodušit. Jenom tak nějak... Básník nesmí nic říci plnou hubou, jenom tak dát tušit... Třeba jenom takto:

...když jsem tak bílý.

Vid, má milá!

Vid, můj milý!

– – – – To není snad dobré, jenom tak naznačeno, jak asi...

III. Je dobrá věc, až na slovo „kozičky“, myslím, že není svým zvukem vhodné pro báseň. Snad kůzle, kůzlátka, nebo tak nějak.

...kůzlátka bílá berou mu chleba z dlaně

kozičky bílé berou mu chleba z dlaně (?)

Co se týče poslední, je docela dobrá. Jenom myslím, že by se první věta: „Ženich nevěstu vítám“ mohla vynechat, aby smysl celé věci se hned neprozradil první větou.

Jinak je to také dobrá věc.

Myslím, že by to mohlo takto vypadati

Jde mladá a bílá,

aby se mu zalíbila.

Modré zvony

na stránkách se rozhoupaly,

keře a trávy se za ruce vzaly:

ženich

nevěstu vítám.

Večer se tiše sklání

k prvnímu odevzdání. –

Báseňky jsou všechny dobré, je vidět, že cit ani smysl Ti nechybí, ale po stránce formální ještě dost. Je vidět, že potřebuješ cvik po této stránce, který vždycky se dostaví, když je pochopení, a to je hlavní.

Do Almanachu můžeš dát Přijímání, která je i formou moc dobrá, popřípadě i tu druhou, anebo z těchto básniček: I, IV, III.

Škoda, že nám Konrád nenapsal nějakou prózu, ty se mi líbejší lépe než jeho verše. Ukazoval mi některé, byly skutečně pěkné – –

Ale to, co nám Bláha poslal, to je přímo ukrutné. Jako by to primán psal, ještě hůř. Jak je to možné?

Tak mi laskavě ještě napiš, jestli máme přijeti do Loun, anebo Ty sem. Skorem bychom rádi se podívali jednou zas na královské město.